Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

HERZOG AUGUST BIBLIOTHEK

DFG

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

Digitale Sammlungen

Chronik des Altklosters Buxtehude - msc 0190

[Erscheinungsort nicht ermittelbar], [15./16. Jh.]

urn:nbn:de:gbv:46:1-117343

Visual Library

apud deum nota est et apud homines. V. et. Gloria patri et filio et spiritui

sancto. R. Vir israhelita gau de coheres civi' et incertre de patr' nobis.

Iuter. Gloria patri et filio et spiritui sancto. Lau. Euge serve bone in

modico fidelis intra in gaudium domini tui. a. Beatus ille servus cum venerit

[illegible] nus eius et pulsaverit ianuam et invenerit eum vigilantem. a. Fidelis

[illegible] e constituit dominus super familiam suam. a. Ecce vere israhelita

[illegible] Serve bone et fidelis intra in gaudium domini tui. R.

a nime mee in gredere iam in locum exultationis et leticie

soda uum tuo rum. ℣ Pro eo qd rogasti me ex

audisti me. Ingre. Gloria patri et filio et spiritui scō. Ad can. Iustū de

duxit dñs p uias rectas et ostendit illi regnū dī. ℣ Iustus ut p. Ama R.

uit eū dominus et orna uit e um stola glori e in duit e um ad

portas paradysi coronauit e um. ℣ Induit eu[illegible]

et ar mauit e um. Ad p. R. O beati uiri [illegible] reconi a.o

B 4514

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

1.

Dc 1532

[...]nnu an̄ ocl'os tuo' tanq̄ dies hesterna

ps q sup

[...] non defecerut et ī ira tua defecim'

Cronica eui nr̄i

monasterium Sti Laurentii Bardow...

Letati sum' p diebꝰ q̄bus nos humiliasti annis quibꝰ vidim' mala ps 89

Quia melior ē dies una ī atriis tuis sup milia ps 83

1532

Roselius-Haus Bremen 617

Roselius-Sammlung

2189.

B4514

Comedia dicitur villanus cantus vel descripcio

Comedia — Et differunt tragedia et comedia quia
continet facta, tragedia regum et mag[natum]
humili stilo describitur tragedia alto

Tragedia — Item comedia a tristibus incipit et sed cum leti[s]
e contrario. Unde in salutacione solemus mitt[ere]
principium et comicum finem id est bonum principium et

Calculacio dicitur computacio

Ffaxo — Ffaxo. faxis. faxit verbum defectivum et comicum id est facere
amplius nisi pro dictas voces et faxim et dicitur a facio,
faxis faxit quae accipiuntur in vi futuri, quae in vi presentis
tamen subiunctivum quod indicativum ffaxo non est presentis temporis subiunctivi
modi, accipitur tamen pro futuro

Lustrum est spacium quinque annorum

Indictio — Indictio est spacium trium lustrorum id est quindecim annorum ut summa
eorum quibus indicitur ut in regno. Et erat indictio eorum xxxxx ...
in summa eorum quibus indicebatur. Et est numerus romanorum. Unde
invenitur crebro in passionibus martirum et in descripcionibus decre
torum notabilium

Aristotiles

Principatus virum ostendit. Unde metrice dicitur
Cum poteris quod vis probat actio te tua quid sis
Item versus Prudens prudenti, stultus placet insipienti

2

… constructum est monasterium vetus Buxo…
… viris videlicet Henrico et Gherardo ute…
…n domina Floria eiusdem Henrici uxore
… religiosus pater Sighebrandus monachus
… …narius

… septuagesimo sexto in nocte Luce ewangeliste
… dominus Hinricus Brunow prepositus qui rebus mo…
… labefactis magnifice subvenit et in toto tempore admi…
…ne optime dispensavit, decedensque ab hac luce
…ta reliquit
… circa festum Martini electus est venerabilis dominus magister
… Munester vir bonus et prudens in prepositum, cuius anno …
…delicet septuagesimo nono in profesto Petri et Pauli ad reli…
… sancte trinitate (de quo aliquantulum exorbitaverat) sepa…
…bendo, et clausuram non tamen stricte (ut decet) observando, reducta
…gregatio presentis monasterii promovente honorabili domino magistro
…erardo Halepaghe reformationem per venerabilem dominam de Ebbe…
…porissam de sororibus suis instituit hic matrem Gertrudem Ra…
…es que dudum eadem reformationis causa in Bredebeke supporissa
fuerat. Hec octo annos cum dimidio in prioratu serviens monaste
rio defuncta est in festo annunciationis beate Marie Anno domini 81 [1481]

Anno domini etc. octuagesimo quarto in nocte Ambrosii cuius dies erat
illo anno quinta feria pasche obiit prefatus dominus magister Gherar
dus Halepaghe confessor sororum atque reformationis. Sepultus
est in domo capitulari cum altare

De causa exitus

Anno domini M cccc xc° ix° qui fuit
prepositure venerabilis domini Johannis in mo-
nasterio nostro Buxtehude lamentabilis even[tus]
supersit dispendium, tota spiritualis structure f[abrica]
fundamento, consequenter facta est labilis tota co[n]-
structio divino servicio, in quo consistit omnis spirituali[s]
...ese sunt ecclesie religiose virtutes monastice discipline
fontibus et rivis, id est desertis terrarum solitudinibus
familiaritas ac contemplatio celestis acquirebatur
meritum decurrebant flumina spiritualium devotionum
dum flumina hanc electam dei vineam, id est laudabilem
... nostre universitate preterfluentes rigabant que
virtutum germina, que divina seminaverat gratia. Non
sub nobis deus in ira manum suam extendit ad subversionem
sed tamquam pater clemens in miserationibus suis, veluti delicatos
nos flagellavit, ut meritum nobis pateret, quod non nisi in [illegible]
dis et adversis exercetur, augeret. Et hanc caritatem in
manifeste ostendit, nequaquam nos deserens in habitatione
[illegible] commorantes, sed sicut filiis Israel per deserti solitudines gra-
dientibus ductor extitit in columpna ignis, ita et nobis gubernat[or]
invisibiliter affuit, non sinens nos totaliter fieri exterminatos regu-
larium institucionum, quas possetenus per exigentia temporum observavimus.
Intelligant igitur quique hanc nostre miserie cronicam legentes
huiusmodi nobis non ex culpa, quam nullam apud mortales nos ha-
buisse constat, evenisse, sed propter guerras quas principes habe-
bant in alterutrum. Nam dux Saxonie Magnus [illegible] ex odio
adversus episcopum Bremensem Johannem diffidavit toti eius dyocesi [illegible]
[illegible] consilium est hoc vetus monasterium

…s Comedia Anno xc ix

…elis et deinceps varii sepe audiebantur
…mala perstringentes
…ue illo anno erat in sexta feria minabatur 22 Nov.
…, adversarium Bremensis diocesis, dux silicet
…sse Verden cum grandi exercitu tristissime gentis
…ebantur nigra gardia (que gens erat dedecoro
hominem ullum metuens. Exitum et ultra angustiabar
…orantes quid ageremus. Nam consilium humanum nobis
deerant, velud omnibus pastorali cura destitutis
…sterii magistro silicet Iohanne Nimest Hamborch
…ia residente. Et quia in dies augebantur mala in…
…mitate approximationis malignitatemque hostium idcir…
…oria opera disposuimus, interiora bona monasterii evehere
…quarta feria post Katherine virginis de sero quidam homo vesti- 25 Nov.
…mentum nobis deferebat, prefatum malignum exercitum
…tum esse aditum in diocesim Verdensem, cum dolo, cum salvo
…ductu episcopi Bartoldi. Transeuntes igitur per Rodeborch, vero
…itinere pergere ceperunt versus monasterium Buxtehud
…nos nisi divina providencia aliud divertisset, certe subi…
…in nos irruissent. Quid anxietatis quanteque tremoris nocte
…a (qua in sompne duximus) habuerimus soli deo constat.
Deinde sexta feria que erat vigilia Andree apostoli multi
pullulabant apud nos pessimi rumores silicet de proximo egressu
nostro ac incendio monasterii futuro, quod verbis minatibus multiplica-
rie prumanebat ab oppidanis Buxt. vicinis nostris simulantibus
ad nos amicitiam, cum tamen re essent malignissimi insidiatores nostri.
Eodem die hora prandii preposito magister Io. Nimest de Hamborch
ad nos venit. Deinceps in illo biduo clausure monasterii pa…

fuerunt secularibus ob necessitatem excludendi
¶ Dominica proxima sequente, que erat
primas congregabamur in loco capitulari ibi
certitudinaliter nos relinquere oportere domum
se gentibus, factus est communis omnium luctus
nedictione pro egressu quem nunc in ambitu cum capella
valvis et portis monasterii congregata est
dibus multitudo utriusque sexus ex oppido Buxte
visis vehementer territe suspicabamur adversarios
et forte ita erat, quamquam favorabiles erga nos se
rentes coram nobis nimia vicinitate hostium, ut sic
nos compelleret. Pro improbitate igitur verbis eorum credule
mus transeuntes per capellam et ecclesiam, domino proposito prefor-
tiente conventu nostro, processimus ... versus, ubi manu-
tenentur fratribus pro subvectione nostra transmigravimus Buxtehu
circa nonam aut decimam
¶ Et quia in libro genesis refertur quot anime descende-
runt cum iacob in egiptum ideo dignum duximus litteris inserere hunc
ac nomina omnium nostrum que tunc ab ierusalem mistica de visione
felici ac possessione pacis in egiptum tenebrosum tempus per
omnibus transmigravimus. Venerabilis domina priorissa Margare-
ta Smitkers que nobis in regimine prefuerat annos xvi et
menses quinque introducta nobis ab ... post obitum Gertrudis
Rameis que prima priorissa extitit in reformacione constanter
nobiscum transiens per ignes et aquas tribulacionum multarum
maiorumque torrente huius arduissime necessitatis inundante
usque ad colla nobiscum constanter et perseveranter pertransivit
Suppriorissa Margareta Elmers — Reymberg Erpinas

¶ Nomina matrum et sororum congregacionis nostre

[illegible] ...ndelues — Oda Sternebergs
[illegible] ...elsen — Gertrudis Dethardes
Alheydes Snoders — Windegundis Stenhorsts
Gertrudis Beneke — Mechburgis Halledorpes
Anna de Gottingh — Gertrudis Campe
Margareta Kokes — Margareta van Verde
[illegible] van Berghe — Margareta Berdewikes
Anna Oldendorpes — Alheydes Krauses
Anna de Verden — Sophia Stacy
Herburgis Strusinghs — Anna Woldeshusen
Anna Lubeke — Brigitta Borstelmans
Anna van Emerse — Elyzabet van Emerse
Margareta Krogers — Cecilia van der Hopen
Magdalena Krogers — Lucia Wersinges
Margareta Lesmans — Katherina Emersen
Margareta Witjmans — Alheydis Smitkers
Conegundis Tzarkhuse — Margareta van der Borch

Gertrudis Brugkmans que desiderio religionis relicto monasterio suo unreformato, ad nos transierat hoc eodem anno in capite ieiunii die Gregorii sancti pontificis. Domicella Richardis Mosdeborgs infirma. Iste hee velate et coronate anno xxxix

Octo conuerse

Tilburgis Lemgouwe — Beke Stroders
Gretke Brandeborgs — Metke Meketeborgs
Anna Vischers — Aleke Nygelandes
Aleke Versemans — Lylleke Knuthe

Octo nouitie vestite

Margareta Lantgreue — Katherina Kone

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Barbara westede —————— mich...
Katherina ludemans —————— Marg...
Gertrudis lantgreve —————— Anna

xvij nomine scl'ares

Margareta van dale —————— Marg...
Gertrudis Bepstede —————— Anna Br...
Magdalena steke —————— Elyzabet v...
Herburgis Tymme —————— Anna Bri...
Anna Mollers —————— Elyzabet v...

Hildegardis et Margareta langhebeke
nostro aggregate in vigilia Martini proxime an...

Summa omnium predictarum sexaginta septem de...
a domo nostra Cenobio veteri in regione dissimilitudinis
in oppidum Buxt... in gresse duobus annis in quadam domo
sub consulatu nobis accommodata In qua multis
modis, scabie et infirmitatibus afflicte mansimus per octo
menses flebiles ac suspendentes organa nostra | nulla tam
tunc spon frequentantes vocali iubilo | excepto, quod in die
resurrexionis et in die penthecostes missa cantavimus in ecclesia
sancte Marie | donec in die divisionis apostolorum revertamus ad
dilectum domicilium nostrum constructum et destructum

Oppidani vero consilio maligno inito, cogitabant monasterium
radicitus evellere propter invidiam quam levi occasione conceperant
contra propositum Et facta tumultuosa conspiratione compulerunt
proconsules et ceteros viros senatores | ut voluntate mala co
cepta mente, in rem in opere annueret At vero consulares, mul
titudini resistere nolentes vel non potentes passi sunt fieri quicquid
illi cogitaverant Statimque post discessum gradie que vix a
loco una leuca aberat ceperunt oppidani | qui vadendi cruces
et supposito igne cunctis edificiis ceperunt cremare omnia intus
et extra monasterium, quinta feria ante thome (qui fuit illo anno

Lamentabilis Comedia combustionis monsterij

Anno M° d°

sabbato in [?] cemento, deceptis muris, quos deo protegente
[?] nec possent [?] illos subvertere potuissent, monasterium in loco
pro domo reedificari impossibile fuisset. ~~Prepositus namque pre dolore~~
~~cordis amaritudine~~
[?] autem dominus Bartoldus de Landesberghe presul Verde-
nsis, utpote bonus et pius pastor, curam agere volens ovicularum
de locis propriis conturbatarum, missis quibusdam patribus visitatoribus
consuluit ut congregatio nostra per quatuor monasteria virginum
in Luneburgensi divisa ad tempus diminueretur, ne prepositus
accelerando structuram nimium gravaretur, ut ipse persone dis-
pendio necessariorum incommoda sustineret. Videbatur enim impossi-
bile fore edificia tanta brevi in tempore posse erigi. Prepositus
namque pre dolore et cordis amaritudine pene deficiebat, videns
vires suas tali structure minime sufficere, ideoque animo grato
fecit id quod presul disposuerat permisisset. Sed bonus ille tunc temporis
advocatus Conradus Wolder (cuius animam requiem sempiternam possi-
deat) semet illo tempore verum advocatum et fidelem ministrum mona-
sterio probavit, nolens divisionem fieri in congregatione (quia dilige-
bat eam) dixit domino preposito ut ipse pro cemento et lapidibus curam
expenderet, se vero trabes et cetera ligna ad structuram necessaria pro-
curaturum spopondit. Quod et fideliter adimplevit, precibus conveniens
omnes nobiles in utraque diocesi, ut de suis nemoribus et silvis
ligna ad erectionem collapsi monasterii daret. Illi vero non segni-
ter, sed deo instigante mentes eorum, opus mire fervientes excitati sunt
dando ligna egregia, sicut est hodie cernere in dormitorio et reliquis
domibus, pro hoc sibi in loco isto nomen eternum et tamquam ceteros fundatores
libro vite inscripti apud posteros quamdiu monasterium steterit acqui-
sierunt. ¶ Dominus quoque Gerhardus Hoppestede capellanus tunc
et provisor in absentia prepositi dissuasit divisionem tale fieri dicens
si ita dividerentur raro aut numquam adunaretur. Sicque consilio isto
venerabilis domina priorissa cum conventu libens adierunt favorabiliter anni-

necessaria

tunc tunc monasterii Theodericum Karclinse in castello epi [illegible]
prepositum et acceptum petentes ut si absque offensa [illegible] pri-
et dni dni Bartoldi posset fieri commaneret in loco quo dudum
inhabitaverunt. Malebant eum in rebus adversa ac in quomodo susti-
nere, quam in alienis quondam refocillari. At ille cum venerabilem susci-
piens voluntate huius congregationis dno epo, qui benigne omnes
laudabat unitatem ac tantam charitatem per prefatum Theodericum
rescribens in haec verba: Ecce quam bonum et quam iocundum etc. Unde sine
ut conventus in domo sua manet secundum desiderium suum. Contigit hoc
Anthonii sancti post consummationem monasterii.
¶ Anno in tempore obierunt due matres Oda Sterneberg [illegible]
dis Badelenes in una septimana. Et matres nostre superiores
sollicite pro sepultura consuluerunt confessorem Dnum Theodericum
Dene et honorabilem virum Henricum custodis curatum tunc pro[illegible]
chiam ecclesie, quidnam faceret, quia multa haberet pro officio fune-
ris legenda, que brevi in spacio complere non possent. Nunc si in cimi-
terio nostro sepulturam pro conventu toti aut pro aliquibus fierent, novi-
tate rei concurreret forsitan omnem plebem (que tamen multum curiosa est vi-
dendi) ad spectaculum. At illi ut providi et prudentes consilium de-
derunt ut in domo apud nos ligneo locello cum omni ritu et officio
sepulture corpus defuncte collocaremus, sicque eductum per fores scole
ad tumulum in cimiterium sancti Petri deferret, et conventus domi ma-
nens tantum spirituale commitina pro eorum pia suffragia pro charita-
te sororali preberet. Et ita factum est in sepultura prefatarum et etiam
matris Anne Gotiges, que post obiit eodem anno in mense julio.
¶ At vero venerabilis dnus prepositus et fidelis advocatus Conradus
accelerabat ut refectorium cum suis laquearibus primum restrueretur,
ubi congregatio pro modo tunc possibili commode quiesceret et refice-
retur. Et dnus Gerardus hoppestede fidelem et sollicitum se, quantum modo

¶ Restructio monasterii

...essit sororum ad monasterium

...perat enim quasdam sorores iterdum per naves trans-
...penetratione et portatione lapidum et cementi ac
...

Anno domini M quingentesimo in die divisionis apostolorum relinquen-
tes domum quam inhabitaveramus lete et alacres communiter universitate
professionaliter (que ire poterat) ad dilectum cenobium nostrum Insu-
me de navibus vehebantur. Intravimus autem per ecclesiam chorum
et venimus heu omnia devastata et combusta, sed tamen quia locum iterum
inhabitare poteramus gaudium erat nobis. Ideo enim reparavimus
laboribus loca cotidie mundando et pulveres de collapsis
parietibus tectis et muris deportando
In die assumptionis beate virginis reconsiliatum est monasterium
solito celebri ritu per venerabilem virum dominum suffraganeum Verden-
sem. Deinde cantum resumpsimus cum omni iocunditate gratias agentes
deo qui magna sua pietate concessit organa vocum nostrarum
iterum sibi laudes concrepare
Anno domini M quingentesimo venerabilis domina priorissa Margare-
ta Emtkers cum suppriorissa Margareta Elmers et duabus
alijs scilicet Margareta Kakes et Conegunde Barchusen adivit
episcopum Verdensem pro quibusdam causis monasterio incumbentibus
quarum eminens erat quia prepositus dominus Iohannes ... tedio
affectus laborum preposituram relinquere cogitabat. Rogaverant
aliquando ipsum dominum episcopum ut dignaretur eas visitare personaliter
Sed cum id impetrare non possent, petebant sibi ad eum transeundi
licentiam. Quo annuente, transierunt hee quatuor vehiculo
ad eum (ut predictum est) in ieiunio circa festum sancti Gereberti, comi-
tante domino Gherardo Hoppenstede cum advocato Conrado
Wolder et preposito subsequente. Cum autem in presentiam episcopi admisse essent
Reverendus antistes benigne eas ac humiliter salutavit primo
se excusavit quod petitionem earum non impleverit veniendo eo
quod monasterio pepercerit ne sumptibus et expensis gravaretur.

Transitus priorisse cum alijs tribus ad episcopum Verdensem

jejunio

Dixit enim verbum memoria dignum Nunquam ego monasterium
non possum fundare, licet beneficiis cumulare
Nos si mercimoniis operare intendere vel
ad continuationem meam xx vel xxx aut amplius et si
namque veri non fieret talibus adiectus etc. Utinam
ergo divine gratie instinctu pervenientem etc modernum episcopi
sibi monasteria viverent profecto in pace et quiete erant
Ipse vero causas suas coram eo exponentes vix multis
obtinuerunt proposito ut unum annum maneret prior
Et cum consummassent negotia sua invitante eas episcopo
comederunt ibi sed non in presencia eius Sed prepositus vescebatur
ipse autem seorsum in alia domo Non diu postea pascalis
eodem obiit episcopus vir bonus et pius Et prepositus etc eodem anno
andree apostoli sub in civitate hamburgensi defunctus est cum grande
omnium nostrum qui tam fidelem et bonum patrem restauratorem mona
sterii nostri merito plangere poteramus vel potius nos ipsas ab eo
(nos ipsas)
rii Nam forsitan ille non erat plangendus qui transiit ad
pro laboribus suis remunerandus Occasione mortis eius vene
rabilis domina Mechtquarta priorissa aliqua bona monasterii que secum do
mi habebat hamburgis compulsa est illuc navigare sed non multum
profecit direpta et dispersa fuerant omnia cum adventu eius
Anno domini M quingentesimo iii in profesto beati Anthonii missa
de spiritu sancto cantata et communicantibus sororibus electricibus presente
Reverendo patre domino Johanne de Oldestad abbate cum ceteris
amicis nostris ad id convocatis, rite et concorditer electus est in prepositum
Honorandus dominus ffredericus Stacij vir bonus et modestus Nam
sedecim annis prepositura administrans defecit senio et quibusdam
aliis defectibus visus et auditus Et ideo volente episcopo
Bremensi urgebatur ut resignaret Nos domini facerent Anno etc
xix intravit successor eius venerabilis dominus magister Bartoldus Rese
Electio domini frederici Stacij simul et resignatio prepositure eiusdem

xv° xxvij Susceptio ppositure dni Bartoldi Rese

p etate floridus ac oi moru honestate conspicuus
p[illegible] verdensis epi introductus venabilis
missa de [illegible] sca trinitate celebrante p[illegible]
Suffraganeo in choro sororum Qui reverendissi
2 dni dni Joh[illegible] ferri bremens archipsulis quondam
deinde cancellarius sive secretarius eorum p aliqt dies absente
verdensis 2 bremensis vicedns fuerat Volente q
antistite ac psimsu quorundam amicorum nrorum maxime
dni doctoris Alberti Krauß pro consensu nrm electus
sione ppositure pdicti dni ffrederici susceptus fuerat
xv° xxvij In die bti Bernardi Dno Jhu xo ad totu
ad utilitatem nram qui universum regit orbem Cui sit
laus 2 gratiarum actio
venabilis dns Bartoldus Reese cu ppositura susciperet
erat sacerdos s3 in proximo pasca consecratus e p R[illegible]
psule in brema et sequenti anno In die Resurrectionis
primicias suas celebrauit cu gaudio Summa missa cantando
de hore 2 monasterij tripudium
Anno dni M quingentesimo xxvij post festum omnium sctorum cepit venabilis doctor Albertus Krauß infirmari 2 obiit in vigilia concep
tionis bte virginis eodem anno qui tunc erat in 2a feria annos natus
sexaginta octo composita p[illegible] illa re que in [illegible] dnum Bremensem 2 nos
vexabat silicet de suo secretario suscipiendo ppositum cu magno
merore nrm fuerat enim nobis quasi pr diligens ac fovens nos
affectu paterno aliqn temporalia subsidia ministrando aliquando
panem vini dei nos recreando
Anno dni 2c xxxix obiit dilectissimus pr nr Mgr Bartol
dus Rese bonus pius 2 utilis ppositus monasterio nro fidelis
p ora cu grande luctu omnium In[illegible] 2 [illegible] monasterium degentium
quia caruit locus nr optimo pastore qui cu oibus iustis sit
in memoria eterna 2c Cui successit solo noie ppositus vir [illegible]

Anno 2c xxxix obitus eiusdem venandi pris Bartoldi Rese

extraneus nobis incognitus qui Cancellariam Reverendissimi
domini Antistitis in [illegible] quidena susceperat [illegible] ad hoc eligendum
spe probitatis, quam in venerabili Bertoldo Resen expertae fueramus
inducte, sed processu delusae sumus tali spe in eo [illegible] simile
habente predicto predecessori suo, sed omnia in contrarium. Predecessor erat
maturus, reverendus et stabilis ac omni virtute conspicuus fideli-
ssimus dispensator in rebus monasterii. Iste vero levis [illegible]
lis, delicatis gaudens, vane gloriosus ac studens pro [illegible]
bus de bonis monasterii comparatis, nichil omnino [illegible]
profectum prepositure quam susceperat, sed solum quomodo impleret [illegible]
bursam suam etc. Tali viro dissipatore monasterium nostrum p[illegible]
gravatum est super modum, et nisi pius dominus (ad cuius misericordiam [illegible]
des aures nocte ac die pro liberatione vociferabamus [illegible]
bili modo excogitato succurrisset, res monasterii pro[illegible]
in brevi collapse defecissent. Propterea consulendum puto [illegible]
ribus in isto loco, ne ignotum ac patria extraneum, sed bene
probatum et cognitum eligant cum timore domini, secundum iura vere ele-
ctionis prius deliberate, et non subito velud musce in obsonium caden-
tes, ne sero lugeant quod prius complacuit vel dampnum sustineant
ut probatum est etc.

Anno domini 1520 altera die barbare virginis de nocte hora [illegible]
duodecima obiit venerabilis et charissima domina mater nostra soror Mar-
gareta Smikers amatrix sancte religionis ac diligentissima
zelatrix, que prefuerat quadraginta duobus annis cum domino
domino suppriorissis suis et fenestrariis pro tempore curam temporalium
committens, ipsa intendebat spiritualibus, chorum frequentando et ce-
tera conventualia quantum poterat. Tres enim suppriorisse bone
prudentes ac religiose sub ea transierunt, scilicet soror Margare-
ta Elmers, soror Margareta Kakers, soror Anna Kubeckens.
Hec ultra per annum integrum egrotabat et post discessum venerabi-
lis viri domini Bertoldi Resen qui multa cura per meditos cera

Obitus venerabilis domine priorisse Margarete Smikers

8

ipsa quoque eodem mense scilicet in octobre obiit
venerabilis domina Margareta Smitkers Uno anno
et assumpsit in suppriorissam capellanam suam religiosam Mercken
van der Hope, que et successit ei in priorati, pari
voto ab omni congregatione electa, altera die requiem Anno et cetera
presentibus venerabilibus patribus Abbate harsefeldense
Bicker et Bernardino droghe ecclesiaste ubi
preposito leonardo keller et cetera confessore et capellanis
venerandis quoque dominus Johannes Bornsen prepositus nomine meo
aderat cum confessore cenobii sui honorando domino
ffitzen vices notarii gerente

Electio venerabilis domine p[…]

Anno et cetera xxxxv die Sabbati que erat sanctorum crispini et
crispiniani missa de sancto spiritu cantata presentibus Reverendis patribus
domino Arnoldo Bicker abbate herssefeldense domino
Jodoco monasterii beate marie in Stadis abbate, domino Ber
nardino droghe predicatore et fideli amico, cum discreto viro
Sebastiano Slegel Cancellario et alio strenuo viro magistro
Marsalko scilicet eo late Reverendissimi domini nostri an
tistitis canonice ac concorditer a nobis electus est venerandus
dominus hinricus Zod sacerdos ac vicarius in Buxtehude qui
absentia prepositi leonardi keller tribus annis in prepositura
fideliter administraverat, idcirco fidelitate eius allecte, et spe
bone probitatis propter virtuosam mentem, premissis multis precibus
ad dominum, obtinuimus ut eum in prepositum eligeremus Reverendissimo
in Christo patre et domino domino Cristophero archipresule nobis electionem
liberam restituente, talisque erat modus actus istius
Ingressis dominis ac patribus ut predictum est cum honorandis
viris consularibus Marco moller proconsule, ac magistro hin
rico duker Consule, qui et officio notarii fungebatur, cumque
honorando domino Theoderico confessore et domino Johanne Becker

Processus electionis hinrici Zod

vicario (qui procuratorem resignacionis solus presentauit
summo altari in ecclesia nostra cum ingressu dominorum) licet
ad hoc ordinatus per prepositum leonardum fuisset) tribus
capellanis nostris domino Johanne cuneo domino Bene[illegible]
rico droghe) maioribus et venerabilis pater Bernardum
alloquens et de resignacione facta differens Reuerendissi-
mum patrem et dominum archipresulem honorandos viros Sebastianum
Cancellarium et Marscalcum de latere suo ideirco misisse
intimaret nobis voluntatem ipsius etc quibus dictis ipse
et surgens Cancellarius oracionem continuauit, quod
dominus postea nobis bene fauens ac deditus, libera nobis
ne restitucio ex fauore promotus sit etc et ad peticionem
vel ex quibusdam suscipiendum vnum ex ipsis in prepositum et
confinitis hiis verbis venerabilis domina surgens rogauit
liberandi et ut ad modicum dignaretur recedere a loco
continuo annuentibus ac recedentibus contulimus pariter de
do secundum modum nobis vtiliorem visum) de persona vero eligenda non
ambiguitas, licet aliqui in scedula nobis pro priori offerrent in quibus
vltimus erat is qui electus est) quia prepositus leonardus in suo
ratorio resignacionis hunc solum denotauerat, tali condicione
ex si ille prepositus non fieret ipse sibi resignacionem retraheret
et preposituram retineret ∆ Nota super modum monasterio graue
fuisset, quia omnia bona nostra in breui ab eo vsurpata et a nobis
elongata fuissent etc Regressis autem patribus venerabilis domina
retulit gratiarum actiones Reuerendissimo pro illa magna gratia sibi
libere electionis restitucione et quod vellemus (habita hac) canonice
procedere in electione per viam compromissi | Et dedimus vij compromissari-
is que secundum canones prestiterunt iuramentum super librum euan-
geliorum) nichilominus coniunctis totus prestitit votum singillatim
super eligendum etc

Anno 1435 obiit mater Alheydis Kranses post ascensionem domini
que dum officio portenarie fuerat multos labores et curas habuerat

Eodem anno In adventu Lucie v. obiit charissima soror mea
Anna Sterke immatura heu morte, sed quia domino iubente et ad
gloriam vocante non est forsitan plangenda, quamvis discessu sauciaret
matris et sororum vulnerata corda, consummata enim in brevi ex-
plevit tempora multa

altera Urbani

Anno domini 1529 obiit dilecta mater mea Cecilia Heserlings
annum etatis agens septuagesimum quintum, que monasterium intra-
rat anno etatis sue quadragesimo octavo et in eo vixit annis
xxvii, multis tribulationibus angustiis // tam propter sui quam filiarum
sepius afflicta, pro quibus omnibus nunc sibi vicibus dilecti requiescens, sit
in leticia sempiterna cum omnibus charis nostris Amen

// et in firmitatibus

Bartholomei

1540? Anno domini 1540 obiit Reverendus pater et dominus Cristopherus
Suffraganeus [?] nostri monasterii amicus noster specialis et fauo-
rosus qui cum omnibus Christi fidelibus defunctis sit in memoria eterna

Et eodem anno undecim milium virginum obiit pater Hermannus Jacobi
de bilevelde familiaris eius, qui forsitan precibus obtinuit a domino
ut post mortem [eius] non diu superviveret

Anno domini [illegible] obiit pater Bernardinus ecclesiastes ubi [?] Bre[?]
in die circumcisionis domini qui sepius nos exhortationibus bonis in domino
confortavit et consolatus est, sincerus amicus existens monasterio nostro

In fausta commendacione

...nit dominus hypocritus suspectus erat de heresi cum suis
...positure sed quoad vixit venerandus dominus suffraga
...ophorus velud bonum pastorem se antiquo religionis fauore
...rebat / celebrans in summis maioribus festis missam
...p gubernatum hem n deserebat sicut venerabili domine priorisse
...oderat licet sufficienter Conuictus enim erat illi ...
...e matrimoniali quod domina ignorabat sed postea in aliqua
... in platura eius cognouit et multum inde doluit / quia spes
...ibus eius / ita in ipsa defecit Item paulatim in terris et rebus mo
~~paulatim~~ sequitur age cepit et edificia ad casum et interitum
...pseri interiora neglexit non restaurauit / nisi pauca que
...que per verecundia humana transire non poterat Rogabatur multo
...venerabili domina vt surrexerit stillantibus tectis, tamen tantum bona
...abat, sed nil de facto sequebatur Domus contigua coquine preura
...eius constructa est / domina venerabili, sumptibus aliquis administrante
...et porticus cum domum templare renouata est propriis nostris expensis
...n autem noua opera in ciuitate edificauit curiosius quod satis est
...fronte domus ymaginibus lapideis consculpta est, quod ad nichil valet
...e nisi vt videntibus suspicionem afferat de opulencia monasterij
...que potissimum in re valde exigua est In qua contraxit quedam
...sa monasterio debita, que annuatim soluebat ... Pecunia
...lla venerabili domine subtraxit et quedam alia et soluere noluit / Domus predi
...cantibus enim extructa est nomine ibidem Sed que erant in ... monasterij
...paranda processus neglexit Rogatus per venerabilem dominam in hijs
et aliis emendandis excusatus est modicitate redditum monasterij, sed
nil aut perpauca habere vnde tam possit sustentare propter penu
riam temporis Nam si monasterium suum non potuisset, sed ... monasterium pau
rasset valde bonum fuisset pro ipso Omnino ... tamen est ... dicit ... de ... no
mine omnia Item ... ex vno latere quam anglius dominus fuit / vlterius ... scrip

Item l marcas monasterio debitas in ... domina suscepit
... capitale et lxxxix in florenis ex domo ... habens
... qui cessit ... persolutum, sed fraudata est
Item xvj annuas tempore administrationis sue non dedit

ture consolando nos tanquam filias charissimas et parte ex
contristando factis nepharijs ita ut propter exhortationes
venerarem eum tanquam patrem optimum pastorem. Sed pro
quantum verbis potuit edificare tantum vita inpudica destru
miseratione divina in lybus apud nos nil obtinuit scandal
quam potius pro dolor multum valde et latius amarissime iter
et miserias deflevimus quia res valde dolenda erat ut
talis in regimine efficax et prudens, credule hen in dies
et malorum hominum suggestiones suffurabatur habuit enim aff
multos et cognationem plurimam qui veneno pravitatis h
in mundo vigentis intoxicati eum quedam inclinatum suasib
eius. Quidam eorum tenentes in substantia de bonis monaster
ligna, hedos, aucas, butirum et cetera rapiebant ubi potera
lam auferebant, dicentes quia preposito pertineret, at si hedes
bono animo talia facere possent. Ipse autem sciens non redarg
cohibuit eos suspiciones pariens apud nos, quia consentir
unde et gratiam ac dilectionem conventus perdidit, merito quod quia
teste salvatore qui non est nobiscum contra nos est ergo de quo patr
affectum et omnia bona sperabamus tale invenimus, non mirandum q
favorem nostrum ab eo auferentes aliquantulum amaricabamur sed
quedam nostrum nimium credule malis relacionibus plus iusto inclin
et suspicionibus agitabantur

Anno millesimo quingentesimo quadragesimo primo post festum omnium sanctorum
civitas Bremensis introduxit lutheranum predicantem de lubeck Nicola
um vocatum, qui quondam in lub rector scolarium sive ut nunc di
magister ludi fuerat cum Capellanos duos designaverat videlicet
Theodericum moringk et Johannem van der hopen qui minus acurato
predicabant, et non sic ipse cinnabant ideo plus liberius eos audiebat
quam principale qui cunctis nemine excluso in sermonibus suis maclam

[...]us tamen ipse criminibus et viciis. Ita ferebatur duas habere
uxores sive concubinas quod valde nephas est christiano
[...]mo maximum incommodum accidit monasterio nostro tali modo
[...]a prefatus dominus Hinricus Rod prepositus noster instigatus
[...]ia et malis hominibus, deliberavit uxorem ducere ac si in
[...]abuisset. De quo negocio susurria aliquamdiu etiam volita
aures domine priorisse et ceteras collaterales eius sed ab ali[is]
[...] credebantur, quia et alie nimium credule talibus hec rumo[ribus]
coniectabant loquendo incepte et non expediencia ta[lia]
[...] premissis quia aliis premissis etc. Ille iterum eius et pre[...]
[...]ie valde dolentes, lacrimis et singultibus se mactabant
[...] domino cotidie pro salute eius offerentes ut ipse qui omnia pre[...]
[...]ez eius illuminaret quatenus quam a tali nephando facto
[de]sisteret. Inconsuetus enim erat monasterio nostro ab olim talis
[...]ntibus quia semper bonis et honestis prelatis locus fue[rat]
[...] proditus. Sed hec nichil proficiunt, ipse in dies magis in
proposito firmabatur. Venerabilis autem domina priorissa dolore
[...]neroze vehementer cruciabatur, quia videbat sibi plus quam ceter[is]
[...]nsfertum in tali re imminere. Videbatur intolerabile tale habe[re]
[...]atum uxoratum et tamen tutum sibi non esse indicabat cum prima alloqui
de tali causa ne occasionem ei preberet indignationis aut querele
quod nos ne forte taliter commotus prepositura deserere cogi vi-
deretur. Ipse enim processus tacebat et nullo omnino de tali re verbis
procedebat. Fama tamen non quiescebat sed in dies augebatur et affligebat
cor nostrum. Inpossibile namque fuit de huiusmodi negocio dap-
noso non dolere, quia caput nostrum languebat et se a sano corpore
dividere cogitabat. Fidelis amor dolorem hunc suggerebat, nec
tamen medela aliqua reperire poterat

Anno dni xlij circa tempus martini Rmus Dnus n[oster]
pherus destinavit aliquos in curiam nostram de servis suis
pro propositis intravit civitatem suam quandam timeba[n]t
capi 2 Rmus addidit quod abhorrebat Nos vero remansi[mus]
pastore ignorantes quid esset in causa
Circa ipsum tempus in adventu, ipse Rmus in propria persona 2 dnus
tes nostris directis visitatoribus tribus videlicet Dno hy[...]
priore nostri ordinis monasterii sancte Marie in Stadis Dno [...]
helmo leonis verbi dei concionatore, Dno Willehado
predicatore priore quondam monasterii sancti Johannis in hamb[urgo] tu[nc]
penitenciario eiusdem Rmi Dni archiepi 2c inquisicio[nem]
per eos fecit apud nos de priore nostro qui accusatus fuera[t]
lutheranus esse Nos autem horum ad hunc nichil scientes
eum defendimus asserentes quod bene et fructuose nos instr[uere]
et consolari soleret tamquam egregius predicator et doctor verbi
sic revera nitebatur fecit, ita ut in sermonibus huiusmodi
plurimorum usque ad lacrimas quod audientes de hoc ingemu[e]
runt et amplius de hiis nichil dicebat Sciebant eum q[uod]
nos ignorabamus
Anno autem xlij in capite ieiunii prefatus noster Dnus Hinric[us]
Zod secundum consuetum morem distribuens candelas publicam fecit
Sermonem et utile quamvis breve quo vellet nos procurare
optimum quendam predicantem sicut in antiquis temporibus ecclesie ubique et populi procura-
bant predicantibus ut ad ipsum in omnibus semper recursum haberemus
audientes verba eius ac mandata servantes, necesse omnino non esset
ut aliquis de Zotticis nos doceret Et elegerunt procurant quo
dnus Jesus doctor utique optimus et predicans adeo est missus
evangelizare pauperibus 2c Et quo celestis pater eum unxit
in baptismo spiritu sancto et populis demonstravit rectorem et predicante[m]

filius meus dilectus in quo michi bene complacui ipsum audite
...mi audire, observemus etc. ac diligenter auscultemus
...t Saluba enim prepositurus est, quia vocat tam benig-
...nite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego re[ficiam] v[os]
...m prepositi vocem docentis dicit: Discite a me quia mitis sum et h[umilis]
...ri vos ad vitam ingredi serva mandata etc.
...a exhortatione finita, affatus est nos benigne solito
...s inclusi ordo disposuit de preposito suo, usque altera
...ndicti in eodem ieiunio, tunc misit ad venerabilem dominam
...ndum dominum Johannem Bekema Confessorem nostrum Ceno-
...apiens ei ut diceret quia preposituram resignaret in manus
priorisse et conventus. Venerabilis enim domina priorissa compatiens
...ri nostre soror Alheydis Dukers que germana erat mulieris illi
...inco preposito nuptura fuit, quia se propterea multum
...agebat dolore et mestitia, accersivit eandem, ut collo-
...sororis forsitan acceptius renovaretur. Et accidit ut
in festo beati Benedicti veniret et in colloquendum soror eius soror Mar-
...rreta Dukers stimulata dolore improperaret quod totam proge-
...niem talibus inhonestis nuptiis esset infamatura, semper hanc
...e tam contristatura usque ad mortem etc. Que verba graviter
accepit et cuncta retulit preposito postquam discessit a sorore.
Et ille amaricatus valde contra nos, misso presbytero sa-
cerdote, prepositure resignationem fecit intimari nobis, die
quo supradictum est. Venerabilis autem domina priorissa nolens huiusmodi
negotium sola recipere fecit convenire omnem congregationem
in capella, et sacerdote illo coram omnibus referente causas
inductivas quas prepositus urgebat habere ad predictam resig-
nationem faciendam, tunc dicit venerabilis domina quod tale negotium
nos vehementer infereret dolorem, quia non sperabamus ab eo
relinqui aliquando, presertim tali causa incepta processus et ista

Presentacio in fenestre Comedie Zod

respondit

ni | s cu desiste nollet l' n posset acceptis consulendi
bis tale pacto retinere deb' nam rer nrar condicione
lapse fuisset, qd' 2 p̄fatis dnis Jo Bekema asserunt
lic monasterio n ee, eidem placitum occupare Sz 2
de amicis nris dissuaserunt | ne h admitterent, qa
de hiis que monasterio possent conduce posst nul caere
Vt patuit Nicholaum vnabilis dna gracias actiones
referendo consolatus vbor' qb' sibi sepe ferrat (qd' opt
terat (bona siliq vba absq fab dare) 2 p annum str
ssio anor' itente deprata e | vt de p̄teritis sue admini
annis racionem lucida 2 distincta redde dignaret Et
pondit se fidelit ipi referre dicta nra | qua vir bo
2 fidelis amicus

Recepta hac denunciacione merore distracte sumus p
tes apd' nos velud in defunctu | renera eni melius fuisset
te nec eius i dno feliut obiisse, qua tali causa anobis
dimide Et illo mane dna no cantauimus i choro s i do
Capitulari commanetes horas legimus Capellano i eccle
similit legente missa

Accidit interi venerados dnos Albates Arnoldu de her
velde 2 Jodocu de monasterio sce Marie i Stade | quada ex
causa vocatos i curia noui monasterij conste, qd' vnabilis
dna sciens dictu presbiteru eor confessore deprabat vt re
hic demori ad eos p̄ferre dignaret 2 rogare simul vt vsq
ad nos paterent fatigari Et ille Tntu (inqt) n e in
hoc facere ppt' ppriu viru | s sique alui habetis familiare
destinate Sicq igitur dnus Nicolaus Hoghe Capel
lanus nr illic a vnabili dna missus e Duo oem rei ordine
differente apd' eos | venerunt ad nos i vigilia bte me v

Anno etc. xlij

-us Tunc domina nostra accersito etc. proconsule Marco Stol-
-sint eis causam nostram et rogavit quatenus partem pro nobis oppone-
-re interent, ut proposito suo abdicato proposituram administ-
-ratoribus. Si autem id nollet, de racione competenti cogitaret
-erunt talia ei dicturi. Post hora dimidia vel tercia reversi vel tercia
-nt se ei nequaquam suadere potuisse de proposito relinquendo, sed pa-
-ratum omnibus faciendis quo die aut tempore vellemus aut quibus
-us. Quo audito venerabilis domina deputavit secundam feriam in
-mada palmarum cum voluntate priorum, rogans eos similiter ut
-aret redire et huic negocio interesse. Factum est ut statuto
-rediret. Sed propositus astu induens latenciam pectoris sui prima
-a erumpere fecit, ad instar vulpis prelatorum agens circuitu
-ibus deceptoriis multa allegans dixit esse videlicet tale opus
-endium temporis et gravamen personarum, melius foret ut libro racio-
-num suarum suscepto per nos sole calcularem quanto tempore possemus
-e vero venerabilis domina cepit suppliciter rogare ut satisfaciens
-onsioni ad esse dignaretur, quia ipse melius nosset eo quod predecessoris eius
-icta transissent. Sed flectere eum non poterant, sicque infecto opere venerabiles
patres propriam illusionem ab eo sustinuerunt. Quos venerabilis
domina obnixe petiit ut miseracione paterna super nos moti in
hac flebili causa assistere et adiuvare vellent nec deserere quousque
finis appareret. Ipsi autem nimia moti condolebant nobis valde. Cum
dictis causis simplicitate et astucia plenis, quamvis propositus proposu-
-erat librum vero suum seu registrum sub tali condicione domine dedit
ut patres fideiussores existerent quatenus eundem cum reciperet
sibi redderet, ac si nulla fides inter nos esset amplius. Nos igitur
videntes eum tam dolose et perverse agere, nimium tristabamur; maiore venera-
bilis domina cum omni pondere miserandi huius negocii periculis incumbe-
bat. In festo autem paschali Reverendus dominus Abbas Jodocus
rogatus ut aliquem de suis fratribus destinaret, misit venerandum dominum

Cyprianu pore sim q cu ceteris patrib' i adiuctu nob
viru vtiqz religiosu eruditu modestu z bonu prem
nobiscu solepnizarunt, z nob cominuerunt, cu venerabilis
hui' mirabilis l' poci' miserabilis rei declararunt, roga
vt adee vellet calculacioni l' cpoto ppositi que nob
fare opoztebat Et pre amat, assidens nob vsqz i die
tuc mittens albas ei' curzu mandavit eu regredi ad
venerabil' dnm cu latinus valedixit z pmisit ad mo
sim remeare Nos v° vlteri' sole (quatu potuim') fecim'
z a fe a Mnasi m albates reuterent quib' venerabilis d
mavit quo l' qualia ivenim' At illi laborabant cupit
eu iducerent quaten' debita gt debita computaret, qd n
m ei psuade' poterat, sz dur' i sua estimacoe pseverab
replicavit tales vsuras pplexitates q venerandos pres z
viros consulares tedunt ampli' i causa hac conferre, z
p temp' aliqt manebant res iterte

Sz quia sepi' ad janua misericordissimi pris pulsa
im' (vtpote remediu l' cosiliu ia amplius nullu i hac re fl
li ivenientes, ipe pi' z sum' pastor (cui cura e de hoib') fecit
nos itelligere effectualit' (qa no dormit neqz dormitat qui
custodit isrl', suscitavit nob vnu de ministris eccle nre, veld
alteru sorabbabel, q filios isrl' pt' captivitate reuersos vrbe
iut aggredi structura templi ababilonis trensi Sic iste
bon' z fidelis sacdos vice nram doles, ac dispendiu augme
tu quotidie idie mosterio accrescentib p allacoes z furta
bonoru videns, vbis modestis cepit increpare quam visus est
segniciem nram, q videlicz tacentes oia fieri vel' inista pmit
terem' Responsu e ei ab hiis qb' loqbatr venerabile dnm
nram merore affici i tm ee vt tu corpe qz consilio deficeret
nos v° cu ea i t' muros conclusas, nil oio posse absqz ei' mu
tu At ille mira motus dixit se fidelit' pnob age velle quicquid pos

venerabilis inberet, conatus i hoc misterium nois Zorab
dicti expsime factus ¶ Occasioe cuius ponam h alias
pris Bernardini exponentis illud de evangelio Mathei liber
nois qui i t alia noia regum 2 ducum de noie isto sic dese
runt Sorababel sedm hebreos plura vocabula continet
de vnu Bab Magr Babel nom civitatis i q forsitan
e dicente prf eius cum nasceret Iste erit magr t princeps
civitatis sic moris erat iudeis olim pvbus vn i ortu pue
vn noia quz sortiebant Dorem aut h noie Zorabba
t curemus principatum habe sup babel qd sonat confusioem
videlicz sup civitate corpis nri corrupti putredine viciorum
veit nob crusantibus cum corruptela ista aggravat animam
pmit, ne libe evolet mete ad deum 2c Hec Bernardinus
vbi no fuerit regime aut ordo semp erit confusio Talis
tpe aliqs regnabat i terra nra, vbi psidebat, sz quilibet
nsu capitis sui agebat vn contigit vt siqs p iusto dice
ut fare aliqd voluissz, vbera p mercede reportaret Condi
cio processus miseranda, qa deficiente principali regimine, republ
ca perire nece e Ihoc iste bonus presbr cernens, nitebat qbus
poterat viribus occurre sic 2 pr ille psul Nicolaus, cuius noie i sig
nitus e, misertus viri illius, q filiis p corporali victu psticie co
gitabat sbvenire, mirabili in excogitato vt tantum piaculum ph
beret ¶ Hinc itaqz venerabilis dna destinavit ad luneb (pivesti
gandis cunsodi dni Michaelis Schiltouwe conditoribus), quem ipi
da amicorum consulebant simile i positum tradens queda scripta
parit ei demonstranda, 2 vt sciscitaret si hius cognitus vellet
positura accipe

¶ Erant enim scripta illa hoc
modum habentia

Unsen provest kese wij sedm inra canonum de mot syn
mrameta doen ad sen di evangelia, dat he wille truwe syn
Dar mede wert he dispensator bonorum mostery De sulue

gude mot he defenderē vortsettē, vn̄ ni wesende
vor eghet he tho synes lives nottrofft, kledinghe vn̄
ok temelike vorteringhe, wor des nodich wesē mach
nestē halue Wy eligerē vnse pravestē in pastore
i mercenarios De pravest mot myt vns residere vn̄
nerere vs[que] i fine, gud vn̄ quad myt vns lydē Dar
eny volghē dat vnvorgencklike lon Ewnē vnd pravest
vormach dat closter nicht wol wenthe se syn seldē
willē mer lonß hebbē alß se wol eghen Vnse pravest
sulue regerē vn̄ he̅ an all syn Vele andere regente
me̅ vnlust vn̄ twedracht Wen wy enē pravest el
hebbē, wo de nicht mach van den bisscope ghelede wē
hefft de domdeke va̅ Bremē ghelanet sick myt deme
Capittel dar twiske tho settende 2c

Itaq[ue] ille prepositus
lunebur[gensis] 2 inventus
Domino Michaele

contulit cū eo sup[er] commisso sibi negotio 2 scripta scedule [...]
ta tradidit legenda 4 2 in videns nl [...] se consensurum
p[ro] administracōe, prorsus abnuit, nutu 2 manib[us] ambabus
negando repellens hm̄oi Prefatus aut d[omi]n[u]s Nicolaus de
Sanatus [...] teneus se apd eū nl obtinē posse, no[n] quiescit
s[ed] diligēcia q[ua] potuit vsus, amicos 2 notos convenius, didicit
i collegio Bardewicensi viros ee egregios eruditos 2 p[ro] oia
regiminī [...] aptos ex quib[us] vnū videlic[et] venerabile viru
magrm d[omi]n[u]m [...] Arnoldū Bulte d[omi]n[u]s assignatū nobis
prem 2 ppositū (vt patuit) alloquens hoc ab eo accepit, vt
venerabile viru magrm Rodolphū Rolenes alloqret q[uod] si for
sitan consentiret susciape on[us] ppositure se indubie sponderet
adiuuare qu[a]ntu[m] posset etc si indigeret pecunia p[ro] edificacōe
monstery collapsi pstare ad temp[us] [...] mrk katra Et vidit

Anno 2c xlij

...ib vir, ptendit senm̄ suu̅ 2 qp n̄ eet tpalis, et alij
i luneb adherentes ei no̅ sinerent eu̅ aggredi on9
egressus ho̅rabilis dn̄s Nicolaus hoghe, bonu̅ q̅dam
amicu̅ 2 germane sue9 cu̅ vn̄abili dn̄a nr̄a Reppezat
filiz i Rameslo Reuerēdu̅ dn̄m Albate herseseldense
Iohanne doringk suo procuratore salmario, quib9 patefecit
causa missi fuerat ad luneb, 2 ab eis, dicendu̅ nob' ante
vota electiois nr̄e posse absq3 formidine sup vn̄andu̅
Mgrm Arnoldu̅ Bulte ponē (si consentiret) ~~eo qp~~
bone fame, fidelis 2 ~~pdens eet~~ 2c
e aut Reuerēd9 dn̄s Albas Arnold' Becker amicus fi
ib scdm sponsioem sua̅ ven̄sus ē hic 6a fe'a an Voce Iocu̅
tis, ali9 aut pr̄ Albas de Stad, infirmitate ipeditus
potuit venire Tu̅c vn̄abilis dn̄a accersiri fecit prosules
aus sue 2se7 i̅trate calculacois ppti, s3 heu no̅ du̅ appa
ruit vlla spes bone ~~spe~~ separacois abiu vite ipe aut
rsatus ē dampnu̅ suu̅, qd' tpe administracois sustinuerat
alij quida̅ fide digni dicebant eu̅ ingens lucru̅ reportasse
ac bonis mostery dimte effectu̅ valde Vulpe igr̄ induens
fecit iter, anfractuosos circuitus, 2 nullus apparebat rei exit9
Qn̄ ad erant preb 2 dn̄i i pte nr̄am pti, simulabat nc
h° nuc ill9 obstaclu̅ vt eminderet 2 iplem copoti temp9 plon
garet Cu̅ aut recessissent dabat vn̄abili dn̄e bona vba
dicēs se patu̅ (q̅ tpe vellem9) raciocinia sua expedire, 2 sic
p tres vices fefellit nob, cotristando, 2 preb9 2 dn̄is tediu̅
generando ¶ Interi̅ vn̄abilis dn̄a destinauit
iterato Dn̄m Nicolau̅ hoghe luneb scribens senatuj hu̅i
lit' deprecando, vt consilio 2 adiutorio ppt' dn̄m subueniret de
solacio nr̄e, scdm vetere amicicie 2 fidelitat, sponsioem
Pactu̅ eu̅ fecerat (tpe q̅ bona nr̄a salmaria ins libitatis
// nu̅q3 nob consilio 2 fauore auxilioq3 defuturos, qd' vn̄abil
pdiderunt

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

dna ad memoriam eius ex parte nra scriptis renovam
psonalit' convenientes pcibus venabilem virum Silgerum
rogaverunt ut monasterio tam pba fama notissimo p dei h
tiradit' subveniret, remuneracionem a xpo dno indubie p
¶ Rediens honorabilis dns Jl attulit quedam scrip
venabilis dni Arnoldi Bulle quam ad eum datam cum pcibus v
condicionibus acceptare vellet onus hoc non p ulla re tpali
p gla dei, quia sciret non minoribus esse meriti, collapsa
rea restaurare & erigere quam p'mitus edificare Ad' nos
tes pgaudio lacrimate sumus gras agentes dno, qui nos
clemencie respicere dignatus est, tamen nunc stallans sup nos
sup pmisit se hic comparendum, et nos psonalit' velle alloq
fecit altera die ascensionis dni Positus vero nr dns Ihm
Zod in curia existens, statim ut eum ad esse sensit regressus
civitate ipse autem venabil' vir ad colloquium nrum venit
nunc dne vero cognita Et sciscitata est venabilis dna an
let nos acceptare, ac nobiscum pseverare tpe vite Et resp
dit quod sic Sed continuam residentiam non posset hic facere ppt' quasd
causas, maioris nichilominus tpe hic esse se velle dixit, cura
habenda disponere in absentia sua p alios, ne ullum sustineremus
detrimentum De quo contente gras retulimus p mia magna (qui
nos (pussimus pris qui in celis est) spu bono instigatus) subvenire
pmotus sit Et placuit nob' valde psona eius, quia in vultu et in
habitu pdentem ac modestum virum pse ferebat ¶ Et voluit
venabilis dna scdm morem consuetum ut abbates et alii necessarii
amici convocarentur quatenus in crastino ad electionem pcederemus
Illius quo destinatis supplicationem fecimus Reverendis pribus ut
ad esse dignarent', et etc ambo impediti necessariis causis venire n
potuerunt, nec etiam notharius quia hamburgi erat Dissuasit venabil'
Dns Arnoldus B ne tantum fatigium pribus et aliis faceremus s
potius int' nos, eo absente (quia itinus erat obviam Revmo Dno
nro Cristophero Archipsuli domum venienti) psente nothario

15

Anno 25/xlii

… et Capellanis electionem facientes, ad eundem instrumentum
…ntinaverunt, quod ipse tunc pro se presentare vellet Reverendissimo domino
…preposito et resignatione receptis a preposito etc.
…abilis autem domina misso advocato ad prepositum rogavit ut secundum
…onem suam faceret compositionis sue, et dixit se crastina die venturum
sed crastina preterivit, et ipse verbum suum minime implevit, similiter
secunda sed preterisset, nisi venerabilis domina proconsules obnixe
per Christum Jesum rogasset, quatenus admonerent parte nostra preposito pro sua
…t facere rei complementum. Sicque compulsus non sponte venit ipsa die
…estante capitulo cepit nobiscum solus agere per duos dies. Quibus
…s cepit venerabilis domina eum humiliter rogare, quatenus que facturus
esset resignationem faceret propter eam pensionem Reverendissimi ne libera
…io nobis impediretur, intruso aliquo in cepto et nobis incompetenti.
Respondit, si tamen et nos faceremus que postularet, scilicet ut bursam
quandam teneret pro suo filio, quousque videret, si sacerdotio aptus
…eret an non. Deinde ut sibi restitueretur que pro monasterio exposuit
secundum tenorem registri sui. Et annuit venerabilis domina. Verumtamen
cepit rogare et nos cum illa, quatenus nunc motus super tenuitate
…a aliqua de summa illa defalcaret, et nullo modo annuit dicens
…a de aliis accommodasset, et hoc in dampnum sibi et detrimentum totum vergeret.
Eodem vespere venit Notharius de Stade a Reverendo patre
Jodoco Abbate missus et accelerarunt venerabilis domina pro electione
celebranda. Mane igitur illucescente quarte ferie ante penthe
costes locuta est domino preposito, rogans cum sororibus que aderant ut
in summa illa quam nobis sibi persolvendam deputaverat, moderamen fa
ceret propter Jesum, sed nil obtinuit, nec ad aliquam relaxationem inclina
ri potuit, sed dure respondit: Si ita vultis, maneant res ut
sunt. Videntes venerabilis domina profuturum nobis ad multa incommoda
et detrimenta, concessit que voluit licet invita, dans ipsi super hoc scripta
monasterii sigillo signata, in quibus tamen sufficientiam non habebat nec
ei placuerunt. Tunc venerabilis domina rogavit eum, ut pro se faceret
qualia vellet, quia nos usum talium non haberemus. Fecit itaque
talia in hunc modum ∽ ∽ ∽ ∽ ∽

Anno etc xlij

Wy Cecilia van der hoyen priorin vnde de geistlike
ghe des olden closters Bux ordens sancti Benedicti
sichts bekennen apenbar vor alsweme mit disser
hantscrifft dat wy vns mit vnsem werdigen hern prauest
her Hinrick Zod endrechtliken gentzliken vordraghe hebben
vnde sind em witliker schult synes vorlegghedes schuldich
bleuen Achtehundert mark lubesch Vnde So vorwillighe wy
dachte domina vnde vorsamlinghe em sodanes nastandes
namlich tho betalende, ane jenighe insaghe, edder em ut
ses closters gude dar vor inden vnde sette tho betalende
vth he synes nastande angheteckent ghenochsam mogh
richtet vnde betalt werden Wo em sodans van vns ent
(dat god nicht enwille) so mach ghedachte prauest sik
vnses closters gude holden, wor de beleghen syn, nichtes
bescheden So langhe he synes vorlegghendes entrichtet
betalt sy Des tho orkunde hebbe wy vnses closters ghew
like puttzer ghedrucket nedden vppet spacium desser vnser
scrifft Anno twe vnde vertich am middweke vor pinxste
(pridie Vrbani)

Veritate honorabilis solus deus nouit Tale virum numquam nouisse melius sum
ipse nobis de quo tot scandala et tristicias suscepimus et non dum finem
aspeximus ❡ Post hec igitur vesperae ipsa die conuenimus in lo
cum Capitulare, et ipse affuit cum Nothario et Capellanis nostris
et salutauit nos omnes, porrigendo manum Deinde gratias retulit quod
semper ei vt filie charissime obedientes et fauorose comparuimus rogans
vt eodem modo successori suo facere vellemus, itemque ipse in nobis et nos in
illo complacentes, concordia et pace fruerentur in domino, faciens sic
finem dicendi, deposuit quoque venerabili domine priorisse nunc resignacionem. ✠
Qua audiente ait Ego Hinricus Zod resigno prepositura
in manus venerabilis domine priorisse et totius conuentus huius monasterij
Bux In nomine patris et filij et spiritus sancti

Dixerat sibi eodem mane ad venerabilem
dominam quod effossio oculorum, effractio dentium
et resignatio esset unius similisque doloris.
Unde apparet quod forsitan penituit eum
talia intonasse et libenter (si potuisset)
mutasse. Sed vere dominus rector universorum
erat nobiscum et pro nobis in hac causa la-
mentabili, stimulans cor eius occasionem mi-
nistrando mirabiliter, ut ipse semetipso
faceret quod nobis expediret

15a

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Anno etc xlij

to accedens Notharius et dedit eiusmodi ac aliis presbi
teris ... testimonium. Et venerabilis domina genua flectens gracias
voluit dicere simul et alie ex conventu et levavit eas non e
... morari sed accelerant egredi, quia omnis congregacio lacrimaba
tur merito, quia triste erat demorari in tali causa, nam statu
... ibus deserens, semitas volubiles tortuosi arripiunt ducentes
... ... ffexit deus clemens et pius ut quamprimum resipiscat ad sa
lutem. Tali modo contigit separacio nostra abbatisse

Cantata autem sollempniter missa de spiritu sancto, regresse sumus — Processus electionis venerabilis patri et B
ad eundem locum pro electione celebranda nomine ... Affuerunt et
... honorabiles scilicet Confessor noster Theodericus honezlucke
qui tenebat directorium Antiquus prebendarius dominus Johannes
... Dominus Generinus Swedima Dominus Hinricus Gardener
dominus Nicolaus Hoghe Capellani tres cum honorando viro
Bertoldo Bremer Notario quibus exposuit nobis alloquendo differentes
... ribus viis electionis, substituendam quam illarum placeret uti
... enti negocio. Et respondente venerabili domina, vellemus per viam con
promissi procedere secundum consuetum morem, eo quod via talis ceteris levi
or et magis nobis accomoda videbatur esse, obtulit ei nomina conpromissa
riarum septem quas delegimus. Dederat autem ipse notharius consilium
una compromissariarum faceret protestacionem nomine totius congregacio
nis de acceleracione electionis absente ordinario etc.

(Sub hac forma

Ego soror N. compromissaria protestor nomine totius congregacio
nis quod post resignacionem prepositure domini Hinrici Zod accelera
cio electionis valde necessaria est propter malicias huius temporis et propter di
lapidacionem monasterii nostri que heu in dies augetur, quod si talis
necessitas non urgeret, nequaquam absente ordinario electionem attemp
taremus)

His dictis prestiterunt hee septe juramentum
consuetum super codicem evangeliorum. Quo facto, more consueto
oravimus Adest leniam cum collectis etc.

X bonor

Anno 2c xlij

Post oratioem recitauit Nothari⁹ nota eligibi[lium] est Magister Joachim Moller Magister Arnoldus Bulle Mgr Rodolphus Boleues quda pastor eccle elis i luneb Dns vicko meyneke Canonicus eccle witens | vt ex his quatuor vnu nob eligerem⁹ i ppo[situm] Ex his p singulas dedim⁹ vota nra ad manu⁹ hon[ora]bilis dn Theoderici honerlingk Confessoris nri sup vnu dnm Mgrm Arnoldu Bulle dicentes hoc modo

Ego soror N consentio i venabile dnm Mgr Arnoldu Nothario auscultante 2 om oia ad nota sumete | Certi eciam pmissariis | que pt⁹ expeditioem congregationis ib[idem] tm eode Dno Nothario ad infirmatorium p suscipiendis dnarz sororz infirmarz Et pt⁹ea intrantes scola insimul ta ipsarz inventarz sut vniu[er]sarz vota concordi volutate [vena]bile virum Arnoldu Bulle concurrisse

Post modicum sp[acium] regredientes ad nos i locum capitularem Dns Nothari⁹ [...] differunt de vnanimi facta electioe 2 qp senior Conpmissaria publicatura eet electu 2 venabilis dna priorisse eande electioem faceret intimari electo alias cassaret 2c

Fforma pnunciacionis electi

In noie p 2 f 2 ss Ami Ego soror Elyzabet Conpmissaria vice mea 2 sororz mearz conpmissariarz quib⁹ a toto conuetu hui⁹ mosterij de pastore puidendi 2 eligedi comissa e potestas De venabili ac Circuspecto viro Dno Mgro Arnoldo Bulle Seniore Capli Bardewicensis ac Rmi Dni dni Cristopheri archiepi Bremensis 2c generali comissario, puideo huic mosterio 2 ipm vice mea 2 sororz mearz 2 toci⁹ conuentus huius scriptis i ppositu nri mosterij eligo | concorditer electu de nutio absente tamqz psente In noie p 2 f 2 ss Ami sortite

Et sic (deo laus 2 gla) felice fine gemituu ac fletuu nrorz 2 pmisse p deu prem celeste bono pastore q confracta alligaret 2 dispsa colligeret 2c Et iussit venabil dna lege priorem Te

dem concordiam per gratiarum actionem ~ ~ ~

Sequitur Instrumentum Electionis

Dm Ame Reverendissimo in Christo patri et domino nostro Illustri
domino domino Cristophoro sancte Metropolitane ecclesie Bremensis
episcopo et Administratori ecclesie verdensis Ducatum Brunswi-
lunebergensis duci etc. Domino nostro gratiosissimo aut eius in hac
parte deputato seu deputando Commissario Cecilia de hope priorissa
Conventus Monasterii Sanctimonialium sancti Laurencij [illegible]
Bux[tehude] ordinis sancti Benedicti verdensis dyocesis humiles
ac devote filie cum omni voluntaria obedientia atque debita reverentia
et orationum nostrarum indefessa suffragia Cum constet divina sententia
gregem pastoris tutela carentem periclo ac precipitio patere Sed
et monasteria pastoris solatiis destituta gravia in spiritualibus
et temporalibus pati dispendia Hinc est quod die Mercurii vicesima quarta
mensis May hora septima vel quasi Anno domini Millesimo quingentesimo
vicesimo secundo Indictione decimaquinta Pontificatus Sanctissimi
patris et domini nostri domini Pauli divina providentia pape ter-
tii anno eius octavo In prefato nostro Monasterio Venerabilis vir dominus
Henricus Zod prepositus nostri monasterii libere sponte sincere sine
metu seu alicuius sinistre admonitione vel calliditate coactus vel circum-
ventus remoto dolis fraude sine machinatione quibuslibet seclu-
sis processus, animoque forte premeditato ac deliberato Resignavit
ac dimisit preposituram predicti nostri monasterii In et ad manus
prenominate priorisse et totius Conventus prout in Instrumento publico desuper
confecto plenius et latius continetur Ille vero Monasterium nostrum viduita-
tis sue incomoda diutius deploraret presertim in hiis periculosis
temporibus et tanta urgente necessitate visum est nobis [illegible] et secundum
Canonum decreta et Sanctiones Canonice eligere providimus et ante
omnia Missa de spiritu sancto devotius celebrata, loco Capitulari imme-
diate ingredientes prefato campane ~~pulsu~~ congregate Capitulum
ex longeva et inveterata consuetudine representantes ac facientes

ac spiritus sancti gratia devote invocata, electionis negotium
rite ac canonice processimus matura deliberatione prehabita
nobis omnibus et singulis per formam scrutinii dicto nostro mona-
sterio nec non per formam compromissariarum quibuscumque ut tamen
in quo compromissi modo invoto formas observandi commissionem
ac facultatem plenariam dedimus e nobis septem personis fide dignis
videlicet Elyzabet Vanysloe Sacriste Gerburgi Tymme
nonnariarum Margarete Dukers Magistre operum Katherine van
der Medem Gerude decane Josine Honschilders Gerude
vie Gertrudi Hessen Subcelerarie Gertrudi Gerd Celle-
rarie tactis corporaliter sacris scripturis ewangeliis juraverunt quelibet
earum flexis genibus in et ad manus honorabilis domini Theoderi
Nezlinck clerici verdensis diocesis sub hac verborum forma Ego
vero Elyzabet professa monasterii sancti Laurencii juro et promitto
tenti deo et sancto Laurencio huius ecclesie patrono eum eligere in prepositum
et prelatum, quem credam futurum monasterio in spiritualibus et temporalibus utilio-
rem nec illi vocem dare quem verisimiliter sciuero promissione aut do-
natione alicuius rei temporalis, aut prece per se vel palam interposita aut alias
qualitercumque directe aut indirecte per se electionem procurare Sic
me deus adiuvet et hec sancta dei ewangelia Amen Quo quidem iuramento
per easdem compromissarias facto, servatis insuper et diligenter investigatis
et potestate a nobis tradita acceptantes, ad unum monasterii nostri locum
sese trahentes secreto et singillatim prius sua et postea singularum ceterarum
vota diligenter exquirentes atque stilo commendantes mox ea in com-
muni publicarunt Quibus publicatis compertum est omnes et singulas
unanimes, uno ore, unoque consensu vota sua direxisse in hono-
rabilem ac circumspectum virum et dominum Magistrum Arnoldum Bulle Canonicum
collegiate ecclesie Bardewicensis, virum utique providum et discretum, litterarum
scientia, vita et moribus merito commendandum In sacris ordinibus et
etate legitima constitutum, ac de legitimo thoro procreatum In spiritua-
libus devotum nec non in temporalibus multum circumspectum, aliisque virtutibus val-

Instrumentum electionis

Que sepenominata Elyzabet van[..] lo soror nostra
tantum et compromissariarum in presentia omnium nostrum sic
congregatarum vice, de suarum sanctitatum et compromissariarum
commendata facultate sibi ad hoc attributa sollempniter elegit
et providit sub hac verborum forma

In nomine patris et filii et spiritus sancti Amen. Ego soror Elyzabet compromissa-
ria vice mea et sororum mearum compromissariarum meorum quibus
conventus huiusmodi monasterii de pastore providendi et eligen-
di commissa est potestas De venerabili ac circumspecto viro Domino
Arnoldo Bulle Seniore Capituli Bardewicensis ac
reverendissimi Domini Cristophori Archiepiscopi Bremensis et cetera generali
Commissario provideo huic monasterio, et ipsum vice mea et so-
rorum mearum ac totius conventus huius scriptis in presentia nostri mo-
nasterii eligo concorditerque electum denuntio absente tamen
[...]te In nomine patris et filii et spiritus sancti Amen

Quamquidem electionem et nominationem omnes et singule prefate capi-
tulares expresse consensimus, ipsasque gratas et ratas habemus
Qua electione sic celebrata eam sepenominato electo infra
tempus debitum per honorabilem Dominum Nicolaum hoghe presbiterum ac
capellanum monasterii nostri presentari fecimus, consensum ipsius huiusmodi
petentes instantia flagitantes Qui post insufficientie sue
allegationem, tandem divine nolens resistere voluntati, annuit
votis nostris electioni de se facte consentiens Quapropter
Reverendissime pater Generose ac illustris princeps et domine Domine gratio-
sissime Electionem et provisionem huiusmodi, modo et forma premissis
Canonice celebratas eidem Reverendissime paternitati vestre humiliter insinuamus
et notificamus, devote humiliter unanimiterque una cum dicto Electo
supplicantes, quatenus electionem et provisionem huiusmodi Canonice
celebratam Confirmare et Approbare auctoritate vestra Metropolitica
et ordinaria dignemini servatis servandis adhibitisque solempnitatibus
maioribus debitis et consuetis, ac nobis et monasterio nostro

eunde electum graciose perficere ut ipsius defensionis 2
cionis presidio suffulte in supranominato monasterio nostro
altissimo quiecius et uberius famulemur ac sanctam r
vite observanciam salubriter continuare et feliciter te
valeamus In quorum omnium et singulorum premissorum fidem et
presentes litteras fieri et per notarium publicum infrascriptum
publicari nostrique Conventus sigilli appensione muni
iussimus communiri Datum et actum In monasterio nostro s
veteris In domo Capitulari Sub anno die Mense
dictione et Pontificatu et omnibus aliis quibus supra p
tibus honorabilibus viris et dominis Generino snedere
Hinrico gardener et Nicolao hoghe presbiteris
bruggensis diocesis testibus ad premissa vocatis et ro

Et ego Bartoldus Bremer Clericus Bremensis d
apostolica auctoritate ac publicus Notarius Quia huiusmodi
electionis presentacionis Misse de spiritu sancto celebracionis Con
tum iuramentorum prestacioni Compromissariorum deputacioni
Scrutinio Electioni omnibus et aliis singulis dum sic ut premit
titur fierent et agerentur una cum prenominatis testibus presens
interfui Eaque omnia sic fieri vidi et audivi ac in notam sumpsi
Ideo presens electionis decretum una cum appensione Sigilli
Conventus dicti Monasterii sancti laurencii veteris Bijo
de dictorum eligencium mandato speciali Signavi meum
et roboravi In fidem et testimonium omnium premissorum rogatus et re
quisitus

Anno 2c xlij

De supplicatione quam electo destinavimus
-bilis dna conscribi supplicationem pro recipiendo
-us dni venerandi prepositi nostri electi, quam per honorabilem
-olaum hoghe ei transmisit in septimana penthecostes
-cepit pro eunde, venerabilis vir, inditus voluntate, secundum
nos oretenus affectus fuerat, dans ipsi in mandatis
venerande direct quatenus et reverendissimo Domino nostro Supplica-
-rigeret ex parte sua et contentus per huiusmodi facto ne
scribendo preter modum et formam, quam ei personaliter profe-
-ret, industria forsitan et prudenti consilio usus, ut
-s animus ita leniret ne nobis quod in absentia eius electio
-eramus imputaret
-o igitur gratioso moras faciente electus noster hic adve-
venerabilem dominum alloquitur, et postulat formam sibi suppli-
-s ostendi reverendissimo porrecte, et ita factum est. Allocutus est
-m familiam monens ac precipiens ex parte reverendissimi ut fideliter
-ent et domino nicolao velde vicepreposito obedirent donec
per alium dominum ac prepositum constitutum acciperet. Et demum
-r recedens audivit episcopum in diocesim verdensem advectasse
-ne dimea pt vita adiens, de salvo reditu congratula-
venerabiliter salutans presentavit decretum electionis cum supplica-
-tione nostra, ab eo clementer susceptus, nec non pro fideli ac industri-
-osa commissionis administratione magnifice commendatus, mu-
neribusque dotatus est. Et consilio inito cum suis prioribus iura-
mentum fidelitatis et obedientie ab eo recepit et sic hominem suum in prepo-
situm ordinavit et confirmavit, sed et hoc in mandatis dedit, si
aliquis vellet resignare, quod in manus nullius nisi in suas hoc
faceret, dicens resignationem domini hinrici zod factam in
iurisdictionem romanam, non esse legittime factam, quia de quo
accipitur institutio vel confirmatio, ad eundem debet referri

resignatio prepositi mane Reverendissimi in xpo pr et dns Cr[istophorus]
in persona propria legit missam de spiritu sancto, post quam [illegible]
propositum nostrum ad seculum prandendum. O magnus idcirco [illegible]
clementia laudibus extollenda est a nobis, qui visceribus mi[sericordie]
tibus nos miseras nulla spe in ipso habentes [illegible] ta[illegible]
te in isto venerabili viro consolatus est, et corda principis
aut potius molliunt, ut rebus in absentia sua confer[illegible]
indignitas sed pie annuens concessit fieri, quem summus pastor
bis ad utilitatem nostram et utilitatem ordinaverat. Et id[eo]
in concione super electum legitur versiculus hic: A domino factum est [istud et]
est mirabile in oculis nostris. Certe in electione canonicis prelati [illegible]
dum et canones celebrata, cernitur operata manifeste [illegible]
quia secundum apostolum nemo sibi sumit honorem, nisi qui vocat[ur]
tamquam Aaron. Sic et iste bonus pater specialiter nobis dei vo[luntate]
predestinatus est in pastorem, qui secundum desiderium nostrum et no[strum]
complacitum est, ita ut vere dicere possimus: Invenimus viru[m]
nimie secundum cor nostrum, qui adimpleat nostra velle dei, quod
tio nostro necessarium fuerit. Benedictus sit igitur piissimus pa[ter]
celestis misericordiarum adiuvator, qui non derelinquens sperant[es]
in se bonum prestitit rectorem, quem dextera sua benedicat in o[m]-
ni dirigat, ab omni malo defendat, et ad finem optatum felic[iter]
perducat. Amen.

De introductione eius

In die xv^m^ martij hora sexta vel quasi post primas regulares con-
gregatis nobis pariter in domo capitulari, ingrediebantur
ad nos cum venerabili preposito nostro domino Arnoldo Bulte nobiles
viri de latere Reverendissimi domini Cristophori, scilicet Borchardus van
kram marschalcus vir prudens et doctus (ut videbatur)
et reliqui domini proconsules de civitate dominus Martinus moller

Tyle Vicarius vnus Dominus Hinricus Hone frater
Methildis Hone Confessor cum tribus Capellanis
Borchardus van Kram Marschalcus differunt
[…]matione facta super electum nostrum fecit ipse venerabilis
votum ab olim consuetum ad manus Domine posuisse super
[ev]angeliorum post quod gratiarum actiones et prestitit dominus ipso car-
et manum singulis porrigente Deinde ad chorum processi-
antes Te deum laudamus quod Confessor cum versiculo
a consueta conclusit Ergo hinc marschalcus cum preposito
ad summum altare vice Ordinarii tradens ei claues
[…]ssione omnium et cetera Fecit autem venerabilis dominus prepositus conuenire
[…] monasterio seruientes vt et ipsi in conspectu nobilium prestarent
[…]tum fidelitatis et hoc de mandato Ry''' Valde enim hoc
[…]m erat, quia multi seruientium relicto calle rectitudi-
[…]mbulare ceperant vias colubrinas tortuosas subducendo
[…]nulo et alienando a monasterio que poterant, quod deinceps
facto comperit
Hinc accepto sagacitatis et industrie ventilabro
[vener]abilis prepositus noster cepit aream suam velle purgare, nisi
[…]deles quosque seruientes abdicando a famulatu et alios sibi
[…]meliores visos in locum eorum substituendo Vnde contigit
vt a quibusdam nimis amaret sed velud insipidum iudicantes
oblocutionibus inceptis denigrare satageret quia hec primo
sa hesis lintherana multos demetris, huiusmodi obsequiositate
non sunt maioribus substerni sed ad calle rectitudinis redu-
centes se velud rabidi canes latrare nitunt dicentes si
non verbo tamen facto quod olim prophetis a maliuolis obiciebatur
iudeis Vanum est qui seruit deo Putantes enim se liberta-
te frui cum collum de sub iugo obedientie subtraxerint, non considerat

periculum anime incidere, quia sacerdos teste scriptura Q[ui]
subtrahit ipse se a gracia dei separat, que spiritualis est n[utrix] — *a gratia*
Sicut infans dimotus a lacte nutricis, si non diu potu[erit]
alimenta nutricis, licet perire corporaliter, ita talis subtracti[o]
gracie causat periculum interitus in homine etc.
Venerabilis igitur prepositus non raciocinia requirens a
predecessoribus suis scire voluit, quomodo res se haberent in
prepositura que gerebant. Dominus Hinricus Zod vetaue[rat]
fieri, forsitan timens dolos suos deprehendi a viro.
Sed cum cerneret venerabilis domini prepositi persistere voluntate vid[ens]
potius Zod tradidit ei librum, quem perscrutatus sollert[er]
invenit ubique composita vel corressisse sublimita et infin[itas]
perplexitates. Unde valde contristatus vidit monasterio
re dampnum irrecuperabile, nolensque contentari quod nobis
solus tractasset de hiis absque testimonio virili, convoc[avit]
Reverendos patres Abbatem Siliz de Harsefelde et alium n[ostri]
ordinis sancte marie in Staden pro testimonio (ut dignum erat). In sept[ima-]
na ante festum sancti Laurencii coram eis recepit compotum ab eo.
Nunc consueta fraude utente promocione non potuit ut solum
dictamine sue racionis in hac re ageret, sic res inserte ma-
nebant usque nativitatem Marie proxime, quo iterum evocatus abba[s] — *Marie*
de Harsefelde affuit et venerabilem dominum cum senioribus allocutus
suasit ut premissa complendo aliquid daremus prefato domino H. Zod
et aliquid retineremus sine rebus necessitatibus facientes, ut cedare(?) — *sedaretur*
tempora oblocucio multorum quas nos contra dolosam circum- — *Contra*
uencionem eius, qua nos fefellerat querulando obiecimus ro- — *qua*
gantes, ut in presencia eius (quia cum magistro Hinrico Duker
et Cristophoro sororio suo affuit) verba eius prius ad nos

propria per vus

[prov]iderem[us]. Domino annuente, cum consilio venerabilium nostri
[capitul]um in ecclesia nostra, et multa inter nos ventilata sunt
[tande]m ad continuum sit conclusum ut si debita multa non
[Bruno] asserebat dominus prepositus persolvenda acciperet in se
ipse Bruno, si defalcaret de promisso sibi pecuniario
debita concedere inventa sunt octingentarum marcarum
amplius. Cum vulpina fraus ad tempus siluit et nos
bona putavimus usque cathedram Petri, tunc tota virtute
se erexit contra nos cogens persolucionem debitorum sine
Unde nos conscientie pariter et concordate rogavimus ob
levamen in adiutorium Consulatum Bremensem, sed vana salus
quia declinantes in verba malicie peticionem nostram abnuere
consiliis quibusdam nostris palliaverunt. Nos autem de auxilio
diffisi totam spem in deo constituimus, qui et evidenter affuit nobis
et venerabilis dominus prepositus. Consilium et fidele assistencia prebuit
quo potuit. Igitur secunda feria letare anno xl cum ipsum Brunonem
consolaremur affinitate sua misit filius Itzgrim et Diker
Dethlefse van Bordeslo et Cristoferum eius sororium suum qui
nobiscum tractantes cum irati et offensi soceri evidentibus
verbis multis perdiderunt. Cuius seriem tractatus alibi de
scribens hic supersedeo

Cum autem hic venerabilis vir Arnoldus Bulle annos tres
administrasset preposituram multis incommodis et laboribus lacessi
tus et oblocutionibus infinitis, usque ad infamiam ipsius prurientibus
factione quorundam infelicium et infidelium monachorum coram Archiepiscopo
maculatus, ad resignationem prepositure urgebatur. Sed
vir prudens dixit voluntarie se velle resignare non coacte
Ipse enim rite et canonice a nobis electus fuerat, non se
ipsum intromiserat prelaturam arripiendo

port

Post obitum vero eius multa prodierunt in lucem in quibus
cernitur egisse contra monasterio in detrimentum Deus omnia no[vit ab]-
scondita cordis Abiit autem in infirmitate gravi
quam resignavit Quidam de nobilibus suspirantes ipsum
quotidie insibilabant auribus archiepiscopalibus multa mala
contra ita ut pene et nos ad infamiam propter eum duxisset
laus Deo bonum verum prevaluit et veritas liberaverunt nos Te[dium]
principe talia audire semper et ideo excogitato consilio
pro eo maluit in statu esse propter
Accidit autem ut venerabilis domina Cecilia de Hope p[...]
xviii annis prepositatum administrasset et in termino mo[rtis]
gravi laborasset defungeretur Anno domini xliii rege-
one ffrigidum que est xxv in undecima columpna preteritum
in adventum ante festum Thome Tunc statim post sepultu[ram]
accesserunt ad nos quidam de latere episcopi destinati scilicet
Theodoricus vam Krame et propter nomen monasterii cum ceteris o[...]
tes Cancellarium archiepiscopalibus Vitum Krumer que in prepo[situm]
ipse a nobis dixerunt velle Reverendissimus dominum nostrum Nos vero recte[...]
nere venerabilis et dilecte domine nostre Cecilie de Hope a[...]
et contristate quam ipsa die sepelimus dixerimus nequaquam in ve-
huiusmodi nos posse ullatenus occupari quia coram omni seculo in-
gruum videbatur ut uno die planctum ageremus pro defuncta
matre et altera die plausum assumeremus pro novo introducto
preposito Verum tamen voluntas eorum quia dixerunt se hoc ignorasse
et conventionem suam tale nos posse gratis fecisse in matre cum
presente repperisset venerabilem dominum A. Bulle et prepositum ut
resignaret ¶ Tunc convenimus altera die pro hac re in domo
nostra Capitulari et elegimus pro consensu nostrum in prepositum prefa-
tum dominum Vitum Krumer provisum et incognitum presentibus predic-
tis et duobus viris consulibus de Buxtehude scilicet Marco Moller
et Iohanne Tile cum Secretario suo Magistro Hinrico Osthorn

-gesen Capellanus noster fungebatur officio notha
festum vero totum tempus sine episcopis domini commi
electuris Anno videlicet domini m cccc xlv vegete
grates que est vigesimasexta in vndecim columpna ppe
accessimus ad electionem none priorisse silicet venabi
Werburgis Tyme que vno anno ante obitum domine po
ue officium Subpriorisse tenuerat In qua electione
Vitus Evinnes director extitit et dominus Io vigez
arius Presbiteri nostri abbates secundum consuetudinem ab
antiqua presentes non fuerint quibus litteris vocati erant
per se omnia disponebat
ut iuris dictam ut superiores cuiuscumque status
quibus ante confirmacionem non agat in assumpto officio
in dominus sic et noster aliquantulum tardatum sunt tunc co
macione vsque ad festum Conversionis sancti Pauli Tunc demum
ius prioribus ab episcopo attulit confirmacionem priorisse qua
ipse legit presentibus omnibus et instituit Subpriorissam Elyzabeth
lo volente domina priorissa
Est non modicum detrimentum monasterio quod prelati ingesti sint
ministerio personalis vel cuiuscumque principibus vel domini quia dicente
domino Iesu nemo potest duobus dominis seruire dum res et cause
principum tractantur vtilitates et negocia monasterii multum
negliguntur quod heu valde patet et manifestum est quomodo la
befactari ceperunt in dies tam egregium monasterium in edifi
ciis suis quod vix sustentari poterit multis annis Positus
plures sumptus habet quam nos in toto monasterium Ideo conueni
ens et confracta reparare potest quam nos Sed dum cotidie absens
fuerit famuli idem more mercenariorum videntes sibi
in commoda immnere quidam subducunt se et fugiunt ducentes
factis quod ad nos ipse viderit quia prelatus est Ostendit tamen

bonā volūtate suā ī pncipio plature aliq
vi faciens. 2 est papiens aduocato 2 tabell
Senna ei⁹ oī anno semp aliqd restauret
Anno xlvij regēte dūtioe Bremensis qui
ī undecīā columpna ppetue table sequent mō
dī pmissioē ī electos suos 2 specialit dilectos
ciuibus tamq aurū ī fornace solet pbare. tribu
nō exigua. qua dux harbge Otto offensus
cioē qui sibi pedā abigerat q̄d ī nos vindica
ppt p nrm Viti k quē ī quibusdā sibi coterraneis
eyn ghebod habebat cōgregauit militares qsdā ac est urale
distant ~~vrsa~~ tricto suo dejectos papieb vt pedā nrā
Quidā aūt amicoꝝ ex ipis uiralibꝰ pmonitioē
bant p quidā puellā ꝗ nemo de nris ī ciuita
aduēte voluit k pcauere

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

…irg Domprobst tho Stade ao 1483 et eodem ao Tile meteris
…s unde Kosen do mordbrandes hauser hamborgeh,
Des
…erat officialis, gerhardus Rorbach. ao 1480. Eidem notarius spitali
…fius, Everhardus pail archidiacon tho Barin, mester joan Lenthe
…henn Stede. henni Lutterbole unde henni ~~Dammon~~ Damma, Senatores
…de

…hennings die Eremensche, vocat abbas hic matrem Joannis et Olri
…atiu matrem suam et illorum, NB. forti cord stirf od. saltbrodie,
…hemmi, Everde von Sulsen
dd

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

dam ab olim monasterio veteri Bixd amdetes

prauest h. hynrick volcke affgesettet was myt
konde se langhe nene prauest wedd' kryghe
wolde des nicht annemē, de and' ok nicht, so dren
de nodt dat de pouissa sulff drudde den Bisscop
de her Johann vā Asel ghenomet moste anso
lk was eyn klock wis vorvaryn man, verus vtis
sochte syner scape nittichept, nicht syne eghenn
horende de sake hadde sodan antwoord ghegeuē Lene
id wil vor yuw nicht syn, dat ik myn hur' scholde in
te, sunder latet my dat bute, kan ik yuw anders gude
t gene, wil ik vā herte gerne don Nō Wat hefft
se frame he dar anders ynne betrachtet, sund' dat he
olde syne nakomelinghe nene orsake gheue de hant tho
ande in den kor syner undersate, dar vndtide grodt
madt van ensteydt wen Bisscoppe vn vorste wille plate
sette na erem wolghefalle dede en de hant myt ghelde
ghesmeret hebbe se syn den dar tho ghesucket edd' nicht etc
Jodoch hadde disse vorbenomede Bisscop ghewiset vp
eyne frame prest' rike beropē, dem scholde se anfordere
lathe Dem is so ghescheen Do hadde de prest' manckt
anderen reden so gheantwordet He dachte sunte lauren'
brader nicht tho sinde Dat worde herlike in eyn ghe
wrake, wenthe syn spek vil eyn van dem wine vnd

wart vā den made vorteret Eyn kory wart
vn̄ vloch vthen vinster vn̄ vorgingk in all syne
Do se disse nicht konde hebbē bedē se eynē ander
prester in Buxt vicariū vn̄ stad scriuer ghenom
Johann Glasewerter Welk eyn olt frani he w
mochte gheirn in gades denste wesē, misse tho les
konde der tidlikē dinghe so grod neyne acht hebbē
wol nodich ghewesen were Was doch klock vn̄
dich, sunder he konde nicht gans wol redē Disse h
eyn mal ghesecht tor porten Ik kan my nicht mer
seghē de schuldener Gy motē ok wat betalē vn̄
de schuldener tho er Wat scholde de gude dnā don
sach dat des klosters gudē vā binnē ok nicht werne
den see wuste nene gudē rad sunder se sprak an ere
orissen Ikke vanhaghē biddende efft se ienighe rad
Disse hadde eynē broder tho lunebor ghenomet Harwich
Tobingk fram vorstendich vn̄ gudich Den sulue forder
se an vn̄ bedē efft he konde ienighe entsettinghe dem klost
don dat he wolde en dorch god tho hulpe kamē De dede
en tho borghe xvj mark dar se sik do tor tid mede entset
teden

Van dem handel dat do ghescheen is tho lunebor do de sultegud er etliker platē vn̄ klostē wordē vnfrig

In den tidē is eyn selsen handel ghescheen tho luneborch

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

sultegudern Etlike maneket dem Rade anghe
orch den geyst der gyricheyt dachten me er eghe
n nicht dat mene beste leten gulde ghete in was
vn̄ sendede so vther stad vp ere kopenscop
e dem eyn mene sprikword secht Vntruwe slept
ghem heren konde sodam gnad nicht vorborghē
sund id wart vormeldet etliken plate als dem
ste vā lune h̄ hynrick Greper dede ermals d'
sarmer ghewāst was ¶ So hadden de lune
ther heren anghehauē eyne grote brede mure tho
r syde d' Stadt so bredt dat dar eyn waghē mochte
oppe wendē vn̄ kondē de nicht endighē wenthe in
brack gheldes Do ward id apenbar wat gudes
ā vntruwe kupt hadden se do rechtvärdighē myt de
akē vme gan so wer vele quades vn̄ twistinghe wol
n ghebleuē Do woldē see de klostē vn̄ alle de gēne
dede gudē hadden vpp sulte besattē so dat me van ey
ner panē scholde geuē xxxvj mrk vth j wispel xxiiij
mrk Disse vordracht nemē etlike an sunnghe wol
dē des ok nicht don vn̄ was makēt jn eyne twedracht
vn̄ splettinghe So dat de wōrdighe hē h̄ Greper pra
nest tho lune disses vnliken handels sere vorbittert na
Rome thoch vn̄ vorworderde Interdicta vp de Stad vā
lunes vn̄ alle de sick ghegenē hadden i ere adhesien
Sodam vorbūt nomedē se adhesioem

Van h̄ hynrick brunow de natinest ward

Tho d' sulue̅ tid was h̄ hynrick Brunow des
va̅ lune sermer in synem affwesende des klost
stend' welk ok in ertide der Stad Bremer ghe
dem de vntruwe handel der Radesherm mede b
was vn̄ alle leghehept der sulteguder alsz eyn
kloke̅ vorvarn ma̅ne Disse vn̄ etlike ande̅ na
se de rechticheyt wolde̅ bescherme̅ konde (alsz m
secht) neryhe̅ herberghe̅ sund' worde̅ erer gude
net (io mysundighe disse frame he̅ h̄ hynrick br
dede va̅ vorvolginghe weghe̅ was vam klosterha
lune ghetoghe̅ tho Bardewick sick tho reddende vn̄
entsettende sund' id mochte em nicht helpe̅ Se spol
rede̅ ene so degher dat he altesnicht behelt Sy
kokesche hadde etlike va̅ syne̅ gulde̅ bewunden myt sy
de̅ vn̄ mende̅ dar hadde̅ se nicht na tastet De neme̅
se ald' deghest hen So behelt de gude he̅ nicht dar
he sick va̅ berghe̅ konde Dar tho was he vnvelich
konde nerghe̅ vpduke̅

Wo herwich thobingk i̅ varre synes lyue̅s eynes nachtes qua̅ vme̅ disses klosters wil

Do m̄ Interdicta tho lunet worde̅ ghehelde̅ wolde̅
se ok dat vnse klost' scholde i̅ der sulue̅ vnsalicheyt
myt ju̅ wesen sund' de congregacio wolde̅ des nener

queme wenthe se were nicht mede i adhesi
updat ere gude scholde nicht vorrucket wurde ick
de Biscop van verde Johann van Asel ser presede i
se dar klocklike hadde jnne dan Scholde id
riske de lueborghere vnn vnsem klost vrede
na de wordighe he Ij Johann Glasewarter provest
ke up sick vnd toch tho lueborch held dar
intdicta up dat syn klost mochte frig
So hefft id sick begeuen dat Hardwich Tobing
klosters grotgunstighe frund is uthgherey
in nachttide up dat he mochte dem kloster
ike sake vormelde des daghes konde he des
icht bekamen wenthe de lueborgher helde stre
ghe wacht (alse me lesd pleght in sodaner twi
stinghe Jd ward allike wol vorspeyet vnn ghe
meldet dat he were uth d' Stad ghegan do
rede se em na Des wordt hee enwar vnn quam
i grote anxst vnd bedruck wuste sick nerghe me
de tho reddende fund' he steck in eyn water dat
dar up de noghede was Vnn wen se em so na
queme dat he se konde seen so dock he vnder
wen se dem vorby were richtede he sick wedd'
up dar stot hee eyne gantze nacht dat he syn

liff mochte redde Alß he do nemande mer vorna
wedd' uth dem water und quam hir tho kloster
van her Brunonwe wat nod dat de frame he
te hee was alle syner guder berouet konde dar
velighem updinke Redde en dar benene se scho
gude herrn anforderen lathe he wolde de punsien
nes up sick neme, un helpe dem praveste (na dem
eyn oldt man were) dat mochte dem kloster bathen

trouwe knecht Do sende see uth erem Junghe Hennicke ghenome
lethe ene fruntlike bidde umme disse sake, sende em
so v gulde, so vi dar he sick mede entholde mochte
ghe dat he konde tho em kame

Wo de sake dorch den Bisscop van verd Hern Johann van Asel ghesleghe word

Tho de sulue tide wass de overste borghermest' Her Hin-

Staketo rick ghenomet in luneb, uth Bur bordich, welk in syn
kyntheyt vake uth disse klost' entfanghe hadde almisse
eyn wiß klock vorstendich man und tho dem ampte ghe
deghe, merkede em de nodt und undeghe syner Stad dat
id nicht vor de menheyt were so in dem banne tho synde
Der halue (sampt synes amptes medehulperen) thoghen
in de sake mede den frame gnedighe hern H. Johann
van Asel Bisscop tho ferden de behalp em dat se des ba
nes wedd' quid worde und de sake wordt ghesleghe De
pravest Her Johann Glasewater quam wedd' tho hus

...nt eyne gude hulpesman (alß her Hynrick
...ouw, de em syne borde mochte helpe draghe

**... Harwich Tobingk vmme de vorseghe
...ghe der sultegudere hefft ghebeden**

...iß ghescheen dat Harwich Tobingk, de dissem klost[er]
...tinghe ghedan hadde myt xvj marke alß ghesecht
...nd hefft ghebede, se wolde em ere sultegudere
in besedinghe vn vorseghelen tho xxx jaren
... tho de convent sick yrmis jaer ghemaket hadde
...de jar tho vorseghelende Do hadde ghesecht her
...nrick Brunow vorweser des klosters, wente se le
... wolde don ere gudere, wen alß dissem truwe helde
... syn liff ghewaghet hedde vmme des klosters wille
Also schach em eyne vorseghelinghe circa festum omni scor
dar vor ledt he sincke van den vorghesechte xvj marke
ijc Dar na p[ost] festum natal[is] dni In dem sulue jare is
he wedd[er] kame vn furd[er] ghebede dat me wolde syne hus
frouwe Wobbeke mede neme in de beseghelinghe, welk
dar was buten vorghete, wente van erem brudschatte
were meyst dat geldt, welk he dem kloster ghelent had
de na dem se van gude frunden tho lunebs vnd vppersten
slechte was, dar vor wolde he noch pluß ijc mark sincke
lathe Dem is so ghescheen vn syn in der schult bestande
bleue xijc mrk, so langhe dat disse frame Harwich Tho
bingk vorstorue was vn syn naghelaten weddewe
Casper krogh wedd[er] na na etlike jaren alß se noch jare

tho fore hadde by pravest ĭmmesters tide de n
vick brouw pravest word bede vppet nye de vor
ghe vor sick vñ ere kynde dar vor leste se echter
ijc mrk so dat dar dusent ghebleuē syn wenthe
Dnerst na Casper kroghers dode, do, de knappe
werē, vñ perde in den landē, konde dat sold n
slitē, konde dem kloster plichtighe betalinghe nich
so dat se ok schult kreghē jeghe vnse dusent ma
Dar dem vake gū handelt is dat me mochte da
jeghē dat and' quite sind' se wilt dar nicht tho sē
se mothē dat and' lude vortinse Darvme blifft id so
staude alse id is Seggthe ok de wile se vnse sulterg
helbē in besedinghe wille se vns darvme nicht n
ne Vnse klost' kupt villichte nūmer wedd' in sodany
vormoghe dat wy id konē betale

Wo her iohanny Glasewarter hefft de provestie vpghelate ther hynrick bro

Alse h' Johany Glasewatter pravest, myt der tid
olderde vñ begunde tho krenkende, hadde he wolde
gern der pravestie quid ghewest, sund' de selfenheit
des olders bedroch en, dat he io noch tho rugghe
toch So iss ghescheen dat mester Gerd halepage
eyn frund des klosters, eynes anedes myt em con
ferede, vñ redede myt em van d' nuttichept des
klosters, brochtet so verne, dat de pravest tose

30

he wolde Resigneren Also wordt de vorig
hynrick Brunow ghekaren in eynen provest
myt dem bronede klost[er] herlike tho hulpe

Van twolff mark renthen by dem Rade Brem[en] d[er] provestie anstand

Alze id klost[er] un noch seer krank was in tidlike
gudern vn[de] geldes nottrofftich, losede de provest
hynrick Brunow Jn. van dem Ersam[en] Rade
Brem[en] ij^c mark houetstols, welk d[er] provestie
anstund, vn[de] behelt dat in guder fruntscop by oen
wen dat kloster konde geld vp brighen, dat
on de sulu[en] stede dem mochte wedder helpen
Un[de] dut wuste Mest[er] Gherd halepaghe mede
Jn itlike jaren alz dat kloster reformeret was
by provest Jnnermesters tide, vn[de] de erste priorn
Gertrudis Rimers. itlick geld hadde ligghede
vp schaden. redde er Mester Gerdt halepaghe
see scholde bidden de Rad van Brem[en] dat se wolden
in de stede des vthghelosede[n] geldes, wedd[er] nemen
desse Renthe. Vn[de] dut syn de xij mark de se vns
noch jarlikes vortinsen Vth den sulu[en] lathe vp
den Jume iij mark tho renthe vor l mark ghe
borghet von en dede queme[n] tom turke sture
Anno xliij. So we[re]n wy de l mark en wedd[er] ge

ao xlviij alla l nunc p̄solute sūt

ne. helbe wij echt' unse xlij mrk gnd vn fr[...]

Van h̄ Johann murmester prauest

Als prauest h̄ Hynrick brunow dodes halue vorvallē was, wart h̄ Johan murmest' ghekarē in eynē prauest Anno dn̄ M ccc septuagesimo sexto, welk bordich was van ulzen van der oversten borgmeysters tho hamborch her hynrick murmesters blodes vorwante, eyn syn sulck ma[n] was by xxvij jarē prauest, vn̄ dem kloster in alle truwē gans wol gheneghet, wo wol dat bose lude eme vngunstich werē vn̄ dede em vele vorvolghes so dat se ok tom lestē, em tho wedderm, dat kloster up de erde brende, alse in unser Cronikē wider anghetekent is 29

Vam prauest h̄ ffrederick Stam

Na h̄ murmester wart h̄ frederick stam prauest ghekarn Anno dn̄ Millesio quingētesio in bordich van nienborch vn̄ hadde by prauest Brunowe tide prior west, tho d' tid was he stadscriuer tho Bremē eyn fr[o]m sachtmodich man, uñe dat he do vnste in syn older ghekamē was, hadde der prauestie do wol lever vordracht ghenamē wo wol dat syne frunde besund'n io syn mod' gerne hadde ghesceen dat he prauest gheworde were na h̄ Brunow vn̄ led dat ok vme werne, sud'

wuste ?

vordracht ghenamen ?

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

e nicht wesē, wetē dat vorbede Canones
he do tor tid noch tho suk, vn̄ syne frunde
sere vorwanth. Ao God ramede der beque
me tid he vorvorderde dat buwte des vorbranden
klosters, dar id murmester ghelaten hadde, Jed ok
kor vorwidē Ao m d x° Dar bna hefft he
nye sekehus ghebuwet mer nicht allene uth
d' prouestie guderen, unse w Dn̄a Margareta Smit
lede flitegh tho, Jd hefft sik ok tor sulue tid
begeuē dat wy geld entfinghe van eynem mane
dat d' Suppriorissen Margaretē Kokes i der meni
brochte dat me id scholde to dem buwte helbē
id dar vme was mach god wete Dar na
als he uuste in syn older ginck, krech he brekli
chept des horend, so dat he der prauestie vnbeque
me was Vn̄ vnse G h'e vā breme wolde dat
he scholde resignerē i syne Canceler h' Bartelt
resen Dem is ok so ghescheen Anno 15 19 Jn
dem suluē handel syn der congregacion thoghetekēt
vn̄ bestedeghet de vij wispel vn̄ j rup sultegude
dorch segel vn̄ breue, unser broder eghenē manig
de tho vorne de prauestie hadde uth den hendē
genē / so beforne h' Johann' prauest, me do her
Frederick prauest word vnd muste buwē, wordē
se em gnedighe sun ghelatē Dar bleff he do by
alle de tid syner administracion vn̄ gaff sodann

nicht, me wy konden myt unsen re-
bynez nicht tho reken, darumme muste
der frunde bruken alse du ghesehen is

Van pravest her Barteld Rese

Disse frame he was noch neyn prester
pravest wart, sunder dar na des anderen ja-
res hilt he syne ersten missen in paschedaghe mit
conuente. Disse hefft dut kloster vorstan in all
unde wol wedder tho foren brocht, welk he in
schyne entfanghen hadde, sunder dat he nicht bu-
wen mochte. Anno domini mcccclxxxix is he ghestor-
ven in der swetsucht, vor Laurencii, dede menighe
sukede man hene na. Unde sodder syneme dode
dut kloster nicht vele gudes ghehat, men leyder men-
gherleye varlicheyt myt de proveste. Van synen vor-
ten klederen is so vele geldes belecht, dat me memo-
riam bete unde dar vor holt in Sabbatis tum Salve regi-

Na her Bartelt Reysen wart des Bisschoppes

van Bremen syn Canceler wedder ghenamen in eyne
pravest ghenomet Leonardus Keller in der hopin-
ghe unde menighe, he scholde synen vorwaren hebben ghe-
slachtet, men leyder de gude hopeninghe hefft ghedra-
ghen. Do he vi jar de amministration des hoves dorch
underproveste ghehulden hadde, wart he ghefor-
dert tho resignerende, sunder he wolde de resigna-
tion nicht van sik don, sunder he wolde e[...] in der
hant hebben. Syn procuratorem hadde he by eyne

[...]stellet dē he helt loco feris, ghenomet
[...]oller So hefft vnse dna Cecilia vā d' hope
[...]es anghelecht, se mochte dat procuratorum Re
[...]ois vā lunēb erlanghe, wenthe se sach dat
[...]ke anstuden vnsem̄ kloster, do dar neyn wisse
tor stede was alse vnse G L do wolde
pravest wedd' make na synem wille, worde vns
ghcholde na wontliker wise myn edd' v dar was
[...]trick Zod do thor tid vnse vnd' pravest de leste
den vnse G L vthghestriket hadde tho wesende
[...]n pravest sb obtentu nre electiois vth wat
[...]ke, mach God wete vn syne ff, wenthe na
[...] he i sinnis was hadde em de platura nicht ghe
[...]oret Men sedm spe emendatiois neme wy sodane infames
vn dat he sick fromelikē bewyset hadde de dre
[...]re lanck, dat he vnd' pravest was Sund'so fro (frois)
(he) alse pravest wart, brak he aff i d' framheyt, vn
wolde do myt d' tid nicht mer ghene alse tho vorne
He borghede ok C gulde mynte vā de kerck swarē
to vnser leue frouwē i Bixo vn losede de C gulde
wedd' vā lunēb, de he i golde ghestrecket hadde vth
synem eghenen vor dat procuratorum Resignatiois
Leonardi keller, So is de vorrentunghe des gheldes
by dit klost' kamē dat wy mote de kerck swaren
vns leue frouwē Jarlikes vyff mrk tho renthen
ghene De anderen swarheyt vn last, de he vp dit
klost' hefft ghebracht is leyd' wit vn bredt bekandt

Anno dm̄ etc lxix is he ghestorvē i̅ [illegible]
des fridaschept / hefft he disse dingk wol beledet vn̄ be[illegible]
na martini so ist gans gud vor syne zelē salichept he hadde
noch eyne frouwē na allheyd ghenamē katherina
ghenomet, de em syn leved etliker mathe all syn
makede welk na synem dode eyne dochtere hadde dat
nicht langhe leved. Dar na makede sick disse frouwe
vnleddich myt vnsem oistē vn̄ wolde dat nastande
CLX gheld hebbē als C vndo mrk syn thogherighe dar
toch se tho erē swagher dē vaghet va̅ p̊tesen dede
vnse oistē darvmē en noch mopte dede etc
Item eod anno etc eadem septimana an̄ zod is ghestorue
her Jo̅ne va̅ tzesterfflete p̄bedarii) dede anno p̄terito
de pronē erstē ghekofft hadde, der he me ij jar heft
ghebruket vn̄ in dem sulue̅ daghe s̄ci i vigilia mar
tini als he vp vnse closterhoff is ghekamē, is dar
wedd̄ va̅ ghega̅ dodeshalue̅ he licht begrauē tom
nigē closter dar want he hē ghevort wete dar hebbe
syne olderen va̅ oldinge ere grafft ghehat etc

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Dialogus de Sacrasancta Synaxi

Interlocutores Pastor . Ouis

Pastor Ad quid huc venisti mea ouicla?
qd poscis? Ouis Vt sacsanctā eu
stiā, bone pastor, e manu tua accipiā
Past Cupis illa, nō q̄a accipiūt ceteri?
flagrāti desiderio huc cibū esuriis?
Ou Maxie Pas Noli errare? deus nō
est? Ouis Nōne nec ergo p grām chri
Past Abrenuncias dyabolo et opib9 atq omi
b suggestionib9 ipsius? Ou Abrenuncio
abrenunciaui sæpedem? atq deinceps
renunciare nō cessabo Pastor Qui cœ
pit ipse pficiet? sed heus dicito mihi qd
qd petis et que ē fides tua? Ou Sacrame
ntū ē corp9 et sangwis dni mei Ihu xpi ē eucha
ristia ē Pas Quid tu vocas sacrametū
Ouis Symbola illa panis et vini? sb qb9
continentur corp9 et sangwis dni Itemq hec
nouissime cene vba: Accipite et comedite
hoc est corp9 meū qd p vobis dat? hic ē
sangwis meus q p vobis effundit i remissione
pctōz Past Quo iure? Ou Quia symbo
la illa signa sacra sūt et vba illa isigne p

Corpus et sanguis dni

Ad:

Sacrm

Eucharistia

missionē que ꝑticipantes exsatiat
Integrat aūt sacramētū ex ambobꝰ ⁊ s
Quid tu vocas corpꝰ ⁊ sanguinē dn̄i
Corpus et sanguis dn̄i
Corpꝰ voco christū meū quatenꝰ in
tat ꝑ symbolon panis. Sanguinē vo
nꝰ in representatur ꝑ signū vini Pa
Ergo credis integrū christū revera e
sb spē panis q̄ sb specie vini. et sep
one corpis ⁊ sanguinis. In signis eē tan
nō ī rebꝰ. Disc. Ita credo ꝑ oēm mod
Pa. Qua auctoritate. Disc. Pauli Ap
resurgens exurgens ex mortuis iā nō mo
p enī mortuus ē mortuus ē semel Rom
At si revera ī sacramēto separaret totus s
gis a corpe denuo moreret christus. et to
pfecto quoties distribueret hoc sacramēt
Etenī nullū ē manifestius violentissime morti
argumētū atq; separare totū sanguinē a
corpe Pastor. Sana ē fides tua. Sed queso
quid appellas eucharistiā. Disc. Gratiarūactionē
Eucharistia
Pa. Quare. Disc. Quia ī hmōi supplicatione ma
nificentis gratias ago Christo meo. q corpꝰ suū
p vita mea dedit ī mortē: et sanguinē suū
fudit ī ablutionē ⁊ remissionē peccatorū meorū.
Sic idē qd christus ī cena fecit pia qda comme

denota graciarum actione velud repeto Pa.
Ille deus qui hunc sensum suggessit tibi De
tene queso te ad quod conducunt. Quis verba tene
fides enim ex auditu est i. auditus autem per verbum
Christo Romanorum x° Sic enim credo quemadmodum so-
verba Pa. Dic explicacius Qu. Accipe de
est velud meum peculium possidere. et comede 2 comedite
in omnimodum usum meum applicare. Unde est enim
magis firmum quam quod comedimus. et ipsa co-
mestione nobis invisceramus 2 omnino incorporamus.
Mortem huius corporis mea esse persuasum habeo. non pro vobis datur
secius acsi illa sit innocentem et preciosam. in illa per-
sona illorum sacerdotio pro peccatis meis ipse pendisse
Sanguine huius poculi ita esse meum agnosco et
gratulor acsi in illa persona illorum sacerdocio idem
precium redempcionis mee ipse fudissem Pa. pro vobis effunditur
Una racione hoc sacramentum desideras. Qu. Una va- desideri
cillat sepenumero fides mea. trepidat consciencia. racio
periclitatur spes. nunc peccati modo mortis nunc iudi-
cii modo sathanice tirannidis consideracione.
et novi ego federis sanctum quod pepigit mecum deus
potissimum sigillum et signaculum esse hoc sacramentum
quo confirmet trepidacionem meam Pa. Unde si
fortis perfectusque esses in fide. nunquid adhuc desi-

derares hanc sacrosanctam synaxim. Ouis
quandoquidem homo sum: et nichil humanum
a me alienum arbitror? desiderare igitur et tu
dere. Pastor Nonne terret te illud paulinum
fulmen? Qui manducat indigne iudicium sibi
manducat. Nonne cogitas aliquociens
nondum eiusdem sum tanti participacione sacramenti
Tentas me (bone pastor) paralogizare
indubio ad nomen? non quia indignus est indigne
ducit: alioquin nemo non manducaret indigne
nemo non manducaret iudicium Sic semper
cogito et sic michi persuasum habeo. Immo et habe-
bo (quoad spiritus hos reget artus?) Indignum
ego sum tanti participacione sacramenti: proinde
oro et orabo semper cum fideli centurione. domine
non sum dignus ut intres sub tectum meum Pastor
Letatus sum in hiis que dicta sunt michi? perge
nichilominus et dic quid est indigne manduca-
re? Experiar si probe tenes ea (que dudum
hac de re declamaui ad populum Ouis Doca-
isti nos. et quidem (omni iudicio quos ego audi-
uerim) orthodoxe. hoc esse indigne manducare?
citra diiudicationem probationem et commemo

manducare PAS. Quomodo dimidias dimidiare
I hic cibum non vulgare esse. sed corpus
in quo habitat omnis plenitudo divinitatis
Col 2 Pastor. Quomodo probas. Quis
II in probo quod malus fuerim. et inde contri probare
tum deum ad stabilem penitentiam in salutem.
sus quod bonus esse adiutor / et sic que retro
sunt oblivisceris. ad ea que a fronte sunt me
tendens PAS. Quomodo commemoras. Ou Commemorare
I hoc sane pacto Quid commisisti dulcissime Ihesu
ut sic condemnareris. Quid commeruisti ama
tissime magister. ut sic tractareris. Quod scelus
tuum. Que noxa tua. Que causa mortis. que
occasio tue dampnacionis. Ego profecto. veluti
porcio quedam eadem: ego sum tui plaga dolo
ris. tue culpa occasionis. ego tue mortis
meritum. tue vindicte flagicium: ego tue passi
onis livor. tui cruciatus labor. ego rapui. tu
exsolvisti: ego commerui. tu luisti. O mira
bilis censure condicio. o ineffabilis miste
rii disposicio: peccat iniquus et plectitur iustus.
delinquit reus et vapulat innocens: offendit
impius et dampnatur pius. rapit lupus et occiditur

agn9: peccat homo et sustinet deus. Quo
quo tua descendit humilitas? Quo tua
charitas: Quo processit pietas? Quo
uit benignitas: Quo attigit misera(tio)?
Quo peruenit compassio? Ego enim iniq(ue)
tu pena multaris? ego facinus admi(si)
ultione plecteris: Ego crimen edidi. tu
re subiceris? Ego superbiui. tu humiliaris:
tumui. tu attenuaris? ego inobediens
ti. tu obediens factus mecum liuis: Ego gule
triui. tu inedia afficeris Me ad illicitam ra
puit concupiscentia arboris? te perfecta charita
tis duxit ad crucem Ego presumpsi vetitum. tu
isti aculeum? Ego delector cibo. tu laboras
patibulo: Ego fruor deliciis. tu laniaris cla
uis? Ego pomi dulcedinem. tu fellis gustas
amaritudinem: Ego vuam acerbam comedi
et tui dentes obstupuerunt Mulier videns cogan
det eam? tibi plorans compatitur maria O quan
tum tibi debeo domine deus meus tanto redemptus
precio tanto saluatus dono. tam glorioso ad
iutus beneficio O quantum a me misero time
dus es amandus benedicendus laudandus hono
randus et glorificandus? qui me sic amasti

castí | sic saluasti | sic sublimasti Tibi
debeo. oē qd possū. omē qd viuo. oñe
o Accedo igit ad te, nō assertor gr̄ib
ipiā abs te (abysso bonitatis) omne
Manduco ab ū carnis tue, ut te trāss comedo
formē ī me | sz ut tu me transformes ī te: q̄tenus
ducendo te viuā de te | valeā p te | puc
ad te | repausem | pmaneam et totus
transeunter in te q es dns meus et deus meus
ī eīna scl'a bndictus Amen. Ita commemora
re doctus sū: et ī ter commemorandū quanta
possū attentiōe pterii Pastor Recte doctus
es (christiana omīs) sequit christus, ut ide
discant et faciant omēs oues sollicitudini
nec concredite | tū nulla repperietur morbida
Illa pterire nō possū Cū hec oīa pbe fere ffidūcia
ris | fidis ne huiusmodi opibus et pparatoibus
tuis ? Quis Auertat hanc pestē ame dns
Jhesus equidē utor istiusmodi sicut debeo Ve
m qd dixi sicut debeo dice debuissē, mīus q
debeo Ideoqz vereor nō ī merito tamen ista
quod reliqua opa mea | fido aūt soli misericordie
dei, nichil hesitans qd dicta opa, q̄lia sūt, ac
ceptabit pr miaz ppt christū Etem is solus ppt christum

hoc meruit nobis, ut primum nos,
(etiamsi neque nos neque nostra plene
sint) placeant deo. Quo circa, ut per
fulmen (quod paulo ante admonebas) an
fiducia amoneam, sive dignus fuero sive indig[nus]
constanter credo et fiducialiter confiteor
indignum tamen per gratiam Christi, mansurum me,
sine vivificante cibum, praesertim si a lege
evangelium ab austero vultu assiveri,
ream ipsius virgini, oculos ad monero. I[deo]
terret me quidem paulinum illud fulmen, sed
non absterret, sed magis autem invitant ill[a]
suavissima oblectamenta. Venite ad me omnes
qui laboratis et onerati estis et ego refic[iam]
vos. Math. xi. Item venite comedite panem
meum et bibite vinum meum quod miscui vobis
Prov. ix. Pastor. Quam bonus et suavis est spiritus
domini, cui contigit tam insignis fiducia, tam
rectum et sincerum iudicium. Nunc paucis te doce
bo quid respondere debeas tanta dulciloquen
tia invitanti. Ovis. Agnosco sedulitatem tuam
et habeo gratiam, iussisque parebo. Pas. Sic
cum humili gratiarum actione respondeto maximo
theantropho et optimo philantropo, qui te
dignatus est nimia cum suavitate ad suas

[...]re Anima dignanter vocas
[...] t merita mea sed ppt' solam dignatio
nem tuam: et tibi placet ut veniam ad te, non
[...]ate latur9 bona: et sic omnino iubes
[...]t bonitas tua magis in innotescat, et
[...]as tua pfectius igerat, plenius qz come
[...]odestia tua: placet et in suavissima mia
Nunc igr dne deus Salvator meus Redemptor
glorificator meus, vita mea, psidium et
refugium meum, p hanc i exhaustam miaz tuam te
venerer supplicitezqz obtestor, ut facias ne
ulla obsistat iniquitas mea Ouis Amen
dne Ihu PAS Etiam Amen, mea omis fiducia
alit' age, et accipe scm corpus dni tui Sic cre
mat 8 disti Ita fiet tibi Ouis P christum iesum dnum
nrm Amen

Augustinus ab getele

1532

Nolo aut vos ignorare fres, qz pres nri oes sb
nube erat et oes p mare transierunt et oes i moisen
baptizati sunt, et oes eande escam spualem comedebat
et oes eande potu spuale bibebat sz plures illor non app
bavit deus, Co 10 probet aut seipm ho et sic de pane
illo edat etc, Co 11

Tho ernem dem Criste

…sen gans helle bekant
… dut bock i dyne hant
…instu van dem herrn dre dinghe
…lere dot vn̄ —— upstandighe
i …ere wert dy vorghesene —— ii Tessa i heb vi
…schalt dar na leue
ii …ot des here wert dy bekant —— Rom vi
…steruest den sunden i d' dope althohant
iii …na is de here vā dode uppe stan ‹ Rom vi Colos 3
…u syn nige leuede schalt vortgan
…dissem nige leuende schaltu bliue
…langhe dyn zele is in dynem liue
…m machstu myt de engelen syn bane
…od tho ewighe tiden —— lone
Des helpe vns god dat wy dar kame
Dorch jesu cristu syne sone —— Ame

Comemoratio xpi mortis significat̃ Vestibus / Gestibus / Crucibus

De vestib9

Amictus / Alba / Casula signif̃t veste Qua velabat facie domo Capphe / Qua i dut9 ē ab herode / Qua irrisus 2 desponse ... siliz clamide coccinea

Zona / Manipul9 / Stola significat ligatura in Captione / fflagellatione / Crucis bamlacione

De gestib9

Elevatio / Genuflectio / Suspicio / Pstratio / Deosculatio fit Ardens desideriu̅ Mat 2 / humile oratioez / Clarificationem Chri Jo 17 / Multiplicationem Ma 19 / Dilectionem Can 8

Missa dr̃ oblatio spontanea apd̃ latinos

Vocat̃ a Ignatio Eucharistia h̃z gracia actio / Theophylacto Mensa mistica / Augustino Misterium fidei

40

Athanasiu(s) Commmo
[...]dum latinos Grecorum in sacrum offi(ci)u(m)
Eusebium Missa hebraica dictio est
[...]ordine Jacobus frater domini primo instituit
[...]ibus que passione pertinent ad christi mortem et commemo
passionis eius Dixit enim hoc facite in meam commemora(tionem)

Van der misse bedudighe

Cristus heft de misse anghesettet in disse worde Hoc facite in meam commemoratione(m) Dut dot in myne ghe dechtenisse Uth disse worde is de misse ghedelet wor [...] dele, wente he is sunderlike dat sik drierleye ghe

Erste	Dem levende xpi	dechtenisse
Ander is van	Dem dode cristi	
Drudde	Syner upstandighe	

Van dem erste dele De misse heuet sik an van de Introitu Dat het eyn inganck Bedudet alse cristus is ingheghan in de scrin der junckfrouwe marie alse se vulborde dem enghel Luc i Versus het umekere Betekent alse cristus is ghekeret in de werldt in der bort Repetitio het eyn umehalent Bedudet Luc ii de besnidighe de dar is ghescheen an de achte daghe de dar is eyn umehalent des erste(n) daghes Luc ii Kyrieleyson het here vorbarme unser ix neghe male ghesprake(n) Dat wy moghe(n) kame(n) dorch de bord [...] tho de neghe chore der hilghe(n) enghele dar de bosen uth ghestot syn [illegible] dede mynsche vorvulle(n) scholde(n)

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

so dauid secht ps cix Gloria in excelsis deo
sy grade in der hoghe Bedudet dat de eng
here lauede in der bordt vorkundeghede ga
dem mynsche frede luc ij De Collecten Be
dat wy vnse beth tho hope samele brynghe
vn vnse offer alsz de dre wyse degn de i de x
gold wyrok vn mirre brochte
Goldt De leue de an got effte
wyrok Dat wy Dat ynnyghe beth ps c
mirre offeren vnse eghe lycham teme Be
Epistola Betekent ene breff Bedudet dat hy
gaff marie eyne drouighe breff in dem xl dag
he sede Dusse is ghesettet i eyne val z c vn dat
schal dor gan dyne zele luc ij
Graduale betekent gan Alsz maria vn fruchte h
dis is ghegan i egipte Math ij
Versus is wedd' keren Betekent alsz maria na de
dode herodis is wedd' ghekeret in dem iodesche land
Math ij Der den ok ynne beslote dat de olderñ brod
dat kynt vn twolff jare in ih'lm vn wedd' mpt eme
gan in Nazareth luc ij
Alleluia het lauet god Bedudet dat jesus an xxx
jare is ghedofft va Johane dar dre helbe ene ghela
net Johannes de othmodicheyt De hylghe geyst in der
stalt der duue syne reynicheyt De stempne des vaders
syne warheyt der lere Den schole gy hore Math iij
Is eyn frolick sanck wente hyr wit vnse dope ghe
hilligehet Dar na volghet de Sequencia het na vol

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

...nde lyut nimmals Tractus in der vaste
... Jesus van synem gheiste ghetaghe is in
...ne dar gevastet xl daghe Math iiij
Ewangelium het eyne gude bodescop Bedudet dat de
ghepdighet gude bodescop alß de salicheyt
...teit Math v vj vn vij Capittel bescreuē vā
...ere Dar na bestedighet de lere myt wundteke
...any viij vn negheden Capittel Lyut wēt dat
...ne lecht, wēte de lone is ghekamē vā de jode
Credo het lonē Bedudet dat (tho vns heyde Act xiij
de jungheren hefft vtghesendt erst tho pdighe
dē de lone Luc x Dar tho alle mynsche Mar xvj
Offertorium het offer Bedudet dat vor dē lydende
... dē herē gheeret alß god deme offerē plecht
...thei an dem xx Capittel
Nympt dar na dē kelk Betekent dat de hē des
...ā daghes na dem palm is na iherlm ghegan
...nthonemē dat lydent na der vorvolginghe au
...ē anede weld' ginck in Bethanie Marci xiij
De patena Angename is dat des dinxtedags is me
nichnoldighe apembar ghewordē vā de onerstē vā de
pharisee vn Saduceen den gudt antwordt ghegene Mat
Dar vordert der patene is dat de hē des myd (xxij
wekens is tho betanie gheblenē do syn tho hope kame
dat se ene mochtē tho dode brighē Math xxvj
Vere invisibilis Kū du vnsichtlike Wenthe de hē des
mydwekens vorborghē, sende des dōnerdags vth petrū
vn johānē apembar dat pascelam tho beredede Luc xxij
dat se an anede helbē ghegheten na der wise alß Godi

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

iiij xvij beghrepe **Custodite sem̃ (?) tutas** Nym
dvenoldicheyt Hyr is eyne vorneddrighe
he na dem paschelam sick vorothmodighede
de vothe der iunghern Johis xvij
Orate Bidde Bedudet dat na der iunghern v
kent Bede tho iuda, dat du deyst do drade G
vth vth iudas Bidde de pster alz eyn sunder
doch gade aname syn dorch dat lypē offer des
Dre Secrete hetē dre vorborghē bede wenth
he na dem auentmale. dede dre bede

Ersten	Sick sulue	
Tho Anderē vor	De apostole	Johis xvij
Drudde	De lonnghē	

Pfacio Eyne vorrede vor dem lidende is ghenā
de Sermon den de he dede ghescreuē Johis iiij xiiij
xv vnd xvj Cap Dar vinstu criste iuue rechte lo
wenthe de he hoff an van dem lone de dar is eyn g
werk der salicheyt, so iiij anfanghe des xiiij C lone
gy i god, so lonet ok i my Vortan iiij anfanghe des
xv capit vormanet see scholē so mghelnet dorch den
lonē blīuē den doen se vele frucht, de dar vletē vth de
lonē vn̄ sene, de me kent dorch de holdinghe der bade
gades Johis xv C, belene gy my so holdet myne bade
Wen de mynsche so ghestarket kamē vele anfechtinghe
Darvme mod de mynsche helbē den werkmester alles
gudē, den lauet de he, alz den hilghe gheyst, Johis
iiij xvj Cap Hyr modt me vme biddē Luce iiij xi C
Darvme secht so iiij xvj C Bidde vn̄ gy scholē ent

Rubricated marginal notes (left margin): ff. (?) — no̅ — ffides fund(a)mentū

Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

[..]sint inder werld wōde gy hebbē bedruct sūd[er]
[..] hebbe de weldt ouerwunnen Johans xvj Dar
[..]ene lauesanck Hymno dicto exierunt in monte oli
[..]lauesanck gheendighet ginghē se na dem olye
[..]at betekent Sanctus sanctus sanctus Dat dar
Ysaye vj Ca Benedictus Benedict is de dar kumpt
[..] namē des herē Dit redet de hē Math xxiij
[..]de my nicht mere seen so langhe gy wōde seggh[e]
[..]dict is de dar kumpt in dem namē des hern
Dar na ginck de hē hen vth Na dem olyeberghe alse
Mathei Johaes secht sy vthe gan dorch dat vleet
[..]on mit syne jungheren Johans xviij
Dat ander deel der missē De passie des hern he
van dem Canon an Dat is eyn Regule des
[..]endes cristi, edd[er] alse Ambrosius secht im boke van
[..]en Sacramenten, eyn Regule na der kercke wise In
[..]ssem anderen dele der missen is eyne dechtenisse des
[..]odes x[risti] Darvme is im anfanghe eyn greckesch
bockstaff T bemmnet Infra bughet sick de prester
Bedudet den othmodt chri[sti] tom lidende Biddet den
vader wil dorch Jesu cristu anneme

Dusse
- Hune / Ghencle / Offerige — van: dem vader ghegenē / Vns thom besten / Den suluē tho eyner offeringhe

Van dem
- Ersten / Anderen / Drudde — steit ghescr[euen]: Jacobi j / ij Paralipom xxix / j Corinth x

De heyde offerde dem duuel nicht gude Wy ouer

Dat ander del der missen

scholle͂ ere ghesselle͂ nicht syn Ifft paul' wo…
wy scholle͂ gade offere͂, wowol cristus eynmal
lifflike hebre ix vnd x ca, doch blifft de frucht
anders worde de sunde nicht vorgeue Darvme o…
prester in de ghedechtenisse, des enighe offers vn…
vele christ͂n, alß Erasm' Rotrodam' secht i syne…
thecismo vn͂ de olde lerer Augustin' Ambr͂s͂ 2c
Communicantes Dat is wy hebbe͂ eyne menscop …
Gade vn͂ den hilghe͂ de dar syn in hemele alß … 1
gorius secht, de dar nicht twivele dat christus s…
hemel De sulffte benemet nicht, de zele pauli in …
mel tho synde, wenthe secht, beghere van ander de…
sceden vn͂ moghe syn myt cristo Coloss i
De hilghe͂ schal me eren Exo xx wy ere͂ de e…
mans vn͂ ere olderen i erer leuinghe In dem navolg…
de Capit Moyses is gade lefflick vn͂ den mynsche͂, w…
kers ghedechtenisse is i benedyinghe Is dar van Jo…
in xij Ca In erer ere wert godt gheeret Dar se de ere
Der hilghe͂ vordenst is eyne gave gades ghe hebbe…
west, wo ok vnse Van welkere vordenste hefft͂n Exo
xxij Thom hebre xiij Van vorbede der hilghen
hefft͂n ij Macha xv c van Onia vn͂ Jheremia, de stu…
den vnd bede͂ vor dat volck So hefft cyprian' ghebede͂
Cornelio͂, alß he noch was im levede, vn͂ he ghestorve͂
scholde vor syne brodere bidde͂, wenthe sint vnse lede
mate, so is dat eyne ledmathe sorchuoldich vor dat
ander i Corinth xij Darvme wert in dem Canone
anghetekent van erem vordenste vn͂ vorbede

43

Dar na heuet de prester up de hende Dat wy unse
[sch]olle[n] uphene[n] myt thro Trenor[um] iii Wy scho[llen]
[uphe]ne[n] unse herte myt den hende[n] tho dem here[n] in
[he]mel So hefft christus eyn grod begher ghehat
[to] lidende Esa liii Dat he mochte vullenbringhe[n]
alle[n] des vaders Lehre

Hyr vme sclyt eyne ghedechtenisse Dat wy scholle[n] — Ghedechtn[isse] der leuendig[en]
vor alle mynschen wo Paulus scrifft i Tymo ii
[vo]r de vyende Math v Ca Hanc igitur Hyr
[neghe]t sik noch eyn mal de prester Bedudet den unbegri[pliken]
othmodt [Christi] Philipp ii Biddet wil aneme[n] dat offer
[...]ery alz id uns belanghet Cristus in alle[n] stede[n]
othmodich un[de] duldich ghewesen In alle[n] letmate

Garden		Ghebunden i[n] de[m] hov[e] Ghelede
Hyse anne		Ghestaghe[n] in de backe[n]
Hyse Cayphe		Vorblindet sin anghesichte
in de[m] Rathuse	Is	Angheklaghet
Hyse herod[is]		Bespottet myt enem klede
Richtehuse		Ghekronet myt ener dorne kro[ne]

Ghegeiselt dat nene hele stede ghevunden is i[n] synem
gantze[n] lichame van den vothe[n] bet thom hovede
Isa i Is ghewesen alz eyn worm psal[m] xxi Alz
eyn spitteler Esa liii Alz eyn lam dat me slachtet
Unde oblationem Welker offer mothe sy Hyre ...

Benedict	dorch dit	Wy werde[n] ghebenedict
Thoghestrewe[n]		Werde[n] thom hemel ghestr[owet]

Vast — Wode vast ꝯ my[illegible]
Vornufftich — Dorch dut — Vnse gheyst is vo[illegible]
Anghename — werde anghename

Erste — Blod vorghetinghe in d'
Ander — Kroninghe pynlicheyt
Dat drudde — Cruce de — Blod vorgetinghe i d' kr[illegible]
Verde — bedudet — Kledinghe myt spotte
Vofte — Cepter edder ror

Dar na bogheden de kny Dat de iode bog[illegible] de knee tho spottighe Dar na ginck pylatus

Elevatio corporis

hen vth myt cristo vñ sprak Ecce homo Se dussen mynsche De nicht is ghelick wesen enē mynschē. sund' alß eyn worm gherichtet Betra te dat See repē Cruzighe Cruzighe Du schalt ropen myt grotē begher Vorbarme Vorbarm vnser du heyl der werld

Noch eyn mal ginck pylatus myt dem herē vñ

Elevatio calicis

sede Ecce rex vester Seed juwē konigk Efft he wolde seggheē Entfarmet id juw nicht dusses armē mynschē Den gy eynē konigk nomet See repē Tu hen, tu hen. slan i eyn cruce Du onerst sprik O konigk der barmhertichept, wes vns gne dich vnd delghe vnse sunde vth

Dar na alß pylatus se konde nicht stillen

giff dat ordel Szo ginck cristus vth myt synem cruce myt twen mysdeders luce xxiij Strecket

hende vth, wenthe christus wart mit cruce
hende vn̄ vothe̅ Vn̄ wart vpghehangē alß
gurezet Num xxiij Betekende de he̅ Johans iij
en herē ansust an̄ cruce, alß de iode den slanghe
in my ghelonē den vient auirwinnen Eph vj
Memores Eyn dechtnisse dat wy offere̅ dyner ma
Eyn
+ | Vader vorgiff on wente se er
+ ij Hute schaltu mytt my syn in
stercket + Bedudet dat word – ffrouwe se dyne̅ son
brod + v Myn god myn god, wo heffstu
enedes +
des ewighe heyls vj My dorstet
Boghet hur na de hende Biddet de vader wil anemē
dat offer Abel Abraham Melchisedech De erste
erde gaue eyn lam De ander syne̅ eynighe̅ sone De
drudde brod vnd win, ffigurerede dat offer christi
we sint vorlope̅, dat drudde blifft i̅ ewicheyt psal° cix
Du bist eyn prest' i̅ ewicheyt na d' ordeninghe melchizedech
Supplices rogamus Wy bidde̅ du willest dorch dyne̅ hil
ghe̅ enghel dut offer lathe̅ kame̅ in dyne seghewardicheyt
Wy moghe̅ vorneme̅ wde̅ dorch den lycham
vij Is alle vulbrachtet
Lycham Bedudet dat word vij Vader i̅ dyne hende bevele
Blodt ik myne̅ gheyst
vorfullet aller benedighinghe vnd gnade Sleyt vor sick
eyn cruce, bedudet dat pylatus sleyt vppet cruce
Jesus van nazareth eyn konink der ioden Boghet
sick dar he secht Dorch iesu cristu̅ vnse̅ here Wenthe
cristus myt dalnighende̅ houede gaff syne gheyst vp
Dat is dat paulus secht tho den hebreere̅ an v capitel
Myt ropende vn̄ trane̅ hefft sick gheoffert So offert

de prester dat sulveste in de ghedechtenisse Dar
malachias un vofte wissaghet In alle stede v
ve mynem name eyn reyn offer Dat is nicht dat
sick de here eynmal hefft gheoffert i eyner stede O
nicht wat wy offert unsent halue wente dat is
besleckinghe Ysaye lxvij Darvme is dat eyn offer
Dat dar schut in syne ghedechtenisse

Ghedechtenisse d' dode

Memento dne Here ghedencke dyner knechte Bidd
vor de dode wente stept ghescr ij Macha xij H
heylsam is vor de dode bidde dat se va den sunde
ridden Darumme hefft sanctus Augustin' in dem
syner bekentenisse beuale syne brodere wen se ging
altar mochte syner mod' Monice vn synes vaders
se moghe de ewighe rouwe erlanghe
Nobis Giff vns sunderen gnade Dar slept sick de p
vor de borst Bedudet dat Centurio fruchtede sick als
sach de teke vn alle volck sloch sick vorde borst vn kere
P. que Dorch welkere alle disse Crwedder vme

Hilghe — Disse dre krafte
Leuendichmake — wy dorch sin
Benedie — offer

Et prestas nobis Vn du gifft vns Dorch eme Myt
eme In eme is dy vad' almechtich in enicheyt des hilge
ghestes ere vn herlicheyt Hir maket viff cruce

Dat lengeste + — Lenghe des lydendes i syne leuen
Korter + — Korte des lydedes im garde
Korteste + Bedudet de — Korteste im lite vorborghe
Dat bouenste + — Den dode lycham im cruce
Tho der halue + — De zele dalstighende tho de helle

Anroret den kelck myt der hostien Bedudet dat lon
...nde de syde des heren dar vth flodt wather vn
...us xoxo Licht den lycham dal Bedudet dat
... arimathia lede den lycham Jesu dal ghewunden
want myt Nichodemo Darume lecht de prester de
uppet corpal Dar na bedet dat vader vnse
...n biddest den vader dat he wil dy drierleye gud
Dat ewighe Geystlike vn lifflike vn beware vor
...ye bose so dat bet dar na mede kryghet
Libera nos lose vns van de vorganghe jeghenwardi
...n thokumpstighe bosen Bedudet dat he kusset
...atene Dat joseph welterde eyne grote steyn
...at graff vn dat sulue wart vorseghelt dat des he
...lycham jnne lach dede is vnse vorloser dede ok is ape
gheworde den oltvaderen
Dar na wert ghedelet de lycham in dre dele

Erste — lycham is gans ghebrake
...e Ander dat de — lycham is begraue
Drudde — zele is dal ghesteghen

Ok syn hir ander bedudinghe edder frucht des lidendes xo

Erste deel — Lone der salighe
Ander — Is ghe offert tho — Hulpe der dode
Drudde — Gnade der leuendighe

Dit is dat ander del der missen van dode edder lidende des here

Pax dni sit semp vobiscu Dat drudde part der misse is va der ghedechtenisse der vpstandinghe christi Wente do vorkundeghede de he den frede sunderlike dre mal Dat wy scholen hebben drierleye frede

De drudde del der misse

Erste — Vns suluest scholt we dat flesch is vndanch den
Myt — Unsen neghesten den me pronet by der leue
Gade — schult we wy leue na synen wille

Agnus dei Bedudet dat cristus ghelede vo
vorbarme Wil vns drierleye sunde vorgeue d
te, mudes, vnd werkes Dar van helbe wy ghe
va den de dar sint van dubbelde herte 2c/ Dut
ok de sunde wech De macht hefft he ok syne ju
ghegeue Johannes xx vn bevol petro dat he scholde
scape weyde myt drierleye weyde ghesat Johannes
De quade myt dem ghesette De gude myt dem
Myddelmatesche myt beyde, alse myt dem ghesette
euangelio So hefft christus ghedan vnderwile d
sette Math vij Wiket van my alle de gij quad do
geleu allegezet Math xj Kamet alle tho my de g
belastet myt sunde ik wil juw er.quicke So gut
de wunden den olie vn wyn Luce x
Osculu de kuss Bedudet den kuss der leue dar va
paul9 ij Corinth am lateste Helbet den frede vn de
godt der leue vn des vredes werdt myt syn Grotet
juw my hilghe kusse, wenthe de dar hefft wedder wille
tho synem broder vn wil ghespiset wde myt dem leuen
dighe brode, mutth sick erstmal dar mede vorsone Mat
Denne schynt eyne vorenighe myt gade vn dem neghesten
j Corinth x Moth sick tho vorne proue j Corinth xj
Dat na schal dat Sacrament entfanghe
Communio Is eyne vorenighe myt Cristo vnd syne let
mate So dat wy alle eyn liff wde j Corinth x
De vmelegghynghe des bokes, bedudet de frouwde der ju
ghere do se den here seghe Johannes xx So schole wy
ok vns ghelike frouwe, wenthe de dut brodt idt. schal
leue i ewicheyt Johannes vj So see wy den here my loue

Dre Complenden Betekent

stus — Biddet to dem vader — j Johañis ij
ylge geist — Roma viij
ercke — Johañis ij

et ok ghebede dre alß Maria De apostell vñ
e na dem dode des herē Acto j

Keret sick wedd' vmē Schut viff mal i d' missen Be
at de he sick hefft viff male apenbart an da
vpstandinghe

Ersten — Magdalenē Marci xvj
Anderē — ij Marie Math xxviij
Dridde — Petro Luce xxiiij
Verde — Twen Jungheren Luce dat suluest
Vofftē — Eluē jungherē Math xxviij

Ite missa est Bedudet Dat Jesus sede tho synē jun
erē Gat hen in de gantzē werld vnd p'dighet dat
angeliū Marci xvj

Dar gifft benedigunghe Betekent dat christus an
aghe syner hemelvart hoff vp syne hende, benedigede
yne junghere Luce xxiiij Dar na biddet dat de hilge
cristenheit dissen denst moghe gnedichlike annemē
thom ewighe lonedei Dat schut mit boghden knen
Bedudet dat de volkē hebbē ene ghemeine van erē

Evangeliū Johañis oghe act

Bedudet de frowde der salighē vñ dat loff der hilghē
enghel vñ hilghē gad in rike gades dat wy dat
moghe god lavē in ewicheit, vorlene vns de vader
vñ de sone vñ de hilghe geyst AMEN

Tho vnderscheden de predicante de gude vnde quade

Eyn ider recht cristlich predicant
De schal christum gans make bekant
Myt syner lere dot vn vpstant
Anders predighet men lutter tant
De van dussen wil eyne affthen
Den predicante schaltu vleen
De ouerst de alle dre vorgifft
Den tho horende bistu vorplicht
Der lere des wordes schaltu horsam syn
Der sunde in der dope ghestorne sy du eyn vn
Dorch de vpstandigh vorniget bist tho syne ba
Holdt dusse so kumpstu tho gade Amen

Sit Nomen Dni Benedictum ex Hoc Nunc
et usq in Seculum Amen

46 ganze Bl.
1/2.
1/4. H. M. Br.
28/3. 30.

eterne uite con iunctus est. V. Cu iu uere xpc fuit.

et mori lucrū. V. Ō. du. R. Iste scs. R. Iustum deduxit domi

nus per uias rectas et ostendit il li regnum dei et dedit il li

scientiam sanctorū honestauit illum in laboribus et comple uit la

bo res illi us. V. Inmortalis est enī memoria illius quia co

natis quia in paucis fuisti fidelis supra multa te . constituam dicit dominus . Vers.

V. Virgã ii.
V. Potens
V. Colloces.
V. [illegible]pisti.

Iustũ deduxit. V. Amavit eũ. De una virgine.

Diffusa est gratia in labiis tuis V. Propterea benedixit te deus in eternũ. V. Elegit eã.

Veni sponsa Christi. V. Veni electa mea et ponam in te thronũ meũ quia concupivit

rex speciem tuã. Offertorium. Accinxit fortitudine lumbos suos et robora

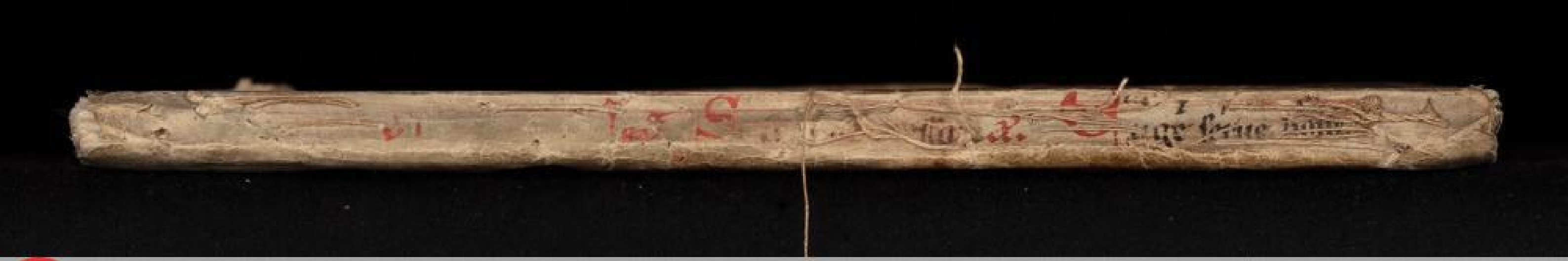

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen